

Moluks ontwikkelingswerk

Een studie naar de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland

Bachelorthesis

Rense van Aarnhem

Studentnummer: 3507270

Sociale Geografie en Planologie

Universiteit Utrecht

Moluks ontwikkelingswerk

Een studie naar de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland

Door: Rense van Aarnhem

Studentnummer: 3507270

Universiteit Utrecht

Faculteit Geowetenschappen

Sociale Geografie en Planologie

Begeleider: G. Nijenhuis

Cursus coördinator: B. van Gorp

Utrecht, 28 juni 2013

Foto op de voorpagina: Tiga Batang Air, 2013

Voorwoord

Voor u ligt mijn bachelorthesis over de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Deze thesis kan worden gezien als het sluitstuk van de bacheloropleiding Sociale Geografie en Planologie, die ik aan de Universiteit Utrecht heb gevolgd. In totaal heb ik achttien weken aan dit project gewerkt en gedurende deze periode heb ik veel geleerd met betrekking tot het zelfstandig uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek. Ik heb vooral ook veel geleerd van het houden van de interviews. Met een dergelijke manier van kwalitatief onderzoek doen was ik nog niet eerder zo intensief in aanraking gekomen.

Op deze plek wil ik hen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek bedanken voor hun inzet en hun bijdrage. Allereerst gaat mijn dank uit naar de geïnterviewde bestuursleden van de Molukse migrantenorganisaties die bereid waren om mee te werken aan dit onderzoek. Zonder hun bijdrage had dit onderzoek niet uitgevoerd kunnen worden. Hiernaast wil ik ook Gery Nijenhuis bedanken voor haar goede begeleiding en haar waardevolle feedback op mijn werk.

Rense van Aarnhem
Juni 2013

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting	6
1. Inleiding	8
2. Theoretisch kader: Migratie, migrantenorganisaties en ontwikkeling.....	10
2.1) Migratie	10
2.2) Transnationalisme	11
2.3) Migratie en ontwikkeling	11
2.3.1) Remittances	12
2.3.2) Brain drain en brain gain	12
2.4) Migrantenorganisaties	13
2.4.1) De verschillen onder migrantenorganisaties.....	14
2.4.2) De overeenkomsten onder migrantenorganisaties	14
2.4.3) De theorie van de organisatie-ecologie	15
2.4.4) De fasentheorie	15
2.5) Migrantenorganisaties en ontwikkeling	16
2.5.1) Een typologie van migrantenorganisaties die zich bezighouden met ontwikkelingswerk.....	16
2.5.2) De kenmerken van ontwikkelingsgerichte migrantenorganisaties	17
2.5.3) Factoren die de bijdrage van migrantenorganisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst beïnvloeden.....	18
3. Contextueel kader: De Molukken en de Molukse migratiegeschiedenis	19
3.1) De Molukken, haar inwoners en de burgeroorlog van 1999	19
3.2) De Molukse migratiegeschiedenis	20
4. Methodologie	23
4.1) Het conceptueel model	23
4.2) De operationalisering van de onderzoeksvragen.....	25
4.3) De definiëring van de centrale begrippen	26

4.4) De dataverzameling	27
4.4.1) Verantwoording voor het gebruik van semigestructureerde diepte-interviews	27
4.4.2) De selectie van de geïnterviewde migrantenorganisaties	28
4.4.3) De totstandkoming van de selectie van de geïnterviewde migrantenorganisaties..	28
4.4.4) De interviews	29
4.5) De kwaliteit van de dataverzameling	29
4.5.1) De representativiteit en externe validiteit van het onderzoek.....	29
4.5.2) De betrouwbaarheid van het onderzoek	30
4.6) De data-analyse	30
4.7) De beperkingen van het onderzoek	31
5. De kenmerken van Molukse migrantenorganisaties in Nederland	32
5.1) Molukse migrantenorganisaties in Nederland.....	32
5.2) De kenmerken van het bestuur	32
5.3) De aanleiding voor de oprichting	33
5.4) De leden van de organisaties	34
5.5) De financiële zaken van de organisaties	35
5.6) Conclusie.....	37
6. De kenmerken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland	38
6.1) De doelstellingen.....	38
6.2) De achterliggende gedachte van de ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten...	38
6.3) De doelgroep	39
6.4) De ondernomen activiteiten	40
6.4.1) Onderwijs.....	40
6.4.2) Huizenbouw en constructie	41
6.4.3) Microkredietverstrekking	41
6.4.4) Andere belangrijke hulphema's: medische zorg, watervoorziening en sanitair	42
6.5) De aard van de ondernomen activiteiten	43
6.6) De geografische spreiding van de ondernomen activiteiten.....	44
6.7) De uitvoering van de activiteiten: samenwerking met de mensen daar	45
6.8) Andere vormen van samenwerking	47
6.9) De resultaten tot nu toe.....	48

6.10) Terugkoppeling naar de typologie van Nijenhuis en Zoomers	49
6.11) Conclusie.....	49
7. De factoren die de bijdrage van de onderzochte organisaties beïnvloeden	52
7.1) De belangrijkste succesfactoren	52
7.1.1) De rol van de partner op de Molukken	52
7.1.2) De kleinschaligheid van de activiteiten	53
7.1.3) De beschikking over een goed en enthousiasmerend bestuur	53
7.1.4) Overige succesfactoren.....	53
7.2) De belangrijkste problemen	54
7.2.1) Het cultuurverschil tussen Nederland en de Molukken.....	54
7.2.2) Geldgebrek.....	55
7.2.3) Corruptie.....	56
7.2.4) Overige problemen	56
7.3) Conclusie.....	57
8. Discussie en conclusie	58
Literatuur.....	61
Bijlage 1: Reflectie op het onderzoeksproces.....	65
Bijlage 2: Lijst van contactpersonen	66
Bijlage 3: De interviewvragen	67

Samenvatting

Internationale migratie neemt steeds verder toe en neemt als zodanig een steeds belangrijkere rol in onze huidige samenleving in. Dit is ook zo in Nederland. Als gevolg van deze trend is er in het naoorlogse Nederland een toenemend aantal migrantenorganisaties ontstaan. Deze migrantenorganisaties houden zich veelal bezig met het bevorderen van het integratieproces van de eigen groep migranten, maar richten zich daarnaast ook vaak op het stimuleren van ontwikkelingsprocessen in het gebied van herkomst. Naar deze laatstgenoemde activiteiten van migrantenorganisaties is echter nog weinig onderzoek gedaan. Dit onderzoek wil proberen dit kennisiaat te helpen vullen. Het onderzoeksdoel is dan ook om meer inzicht te verschaffen in de rol die migrantenorganisaties spelen bij ontwikkelingsprocessen in het gebied van herkomst. Wat dit betreft vormt dit onderzoek een case-study van de relatie tussen Molukse migrantenorganisaties en ontwikkelingsprocessen op de Molukken. De centrale vraag richt zich op de manier waarop Molukse migrantenorganisaties in Nederland zich inzetten om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst en welke factoren deze bijdrage beïnvloeden.

Uit de literatuurstudie die vooraf ging aan het empirisch onderzoek bleek onder andere dat in Nederland gevestigde migrantenorganisaties zich vaak inzetten voor het verbeteren van de infrastructuur van het onderwijs en de gezondheidszorg in het land van herkomst. Dit gebeurt vaak in combinatie met het opsturen van goederen die in deze twee sectoren kunnen worden gebruikt (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p. 19). Verder stellen Meerts e.a. (nog niet verschenen, p. 1) dat het feit dat migrantenorganisaties vaak bekend zijn met de lokale cultuur een van de belangrijkste voordelen is van migrantenorganisaties ten opzichte van reguliere ontwikkelingsorganisaties en vond van Heelsum (2004, p. 27) dat geldgebrek een van de belangrijkste beperkende factoren is voor migrantenorganisaties in Nederland.

Bij de uitvoering van dit onderzoek is er gekozen voor een kwalitatieve methodiek. Wat dit betreft zijn er dertien semigestructureerde diepte-interviews gehouden met bestuursleden van evenveel geselecteerde Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Uit deze interviews kwam naar voren dat Molukse migrantenorganisaties in Nederland zich inzetten voor het gebied van herkomst door zich bezig te houden met de fondsenwerving, monitoring en verantwoording van ontwikkelingsprojecten op de Molukken. De uitvoering van deze projecten is de verantwoordelijkheid van hun samenwerkingspartners op de Molukken. Verder bleek dat de ondernomen projecten vooral gericht zijn op onderwijs, huizenbouw en constructie, microkredietverstrekking, medische zorg, watervoorziening en sanitair en dat de activiteiten zich qua geografische spreiding concentreren zich op het eiland Ambon en de nabijgelegen eilanden.

Kijkende naar welke factoren de bijdrage van de onderzochte Molukse migrantenorganisaties aan de ontwikkeling van de Molukken beïnvloeden, kan worden gezegd dat er zowel enkele positieve als negatieve factoren naar voren gekomen zijn. De belangrijkste factoren die in positieve zin bijdragen aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst zijn (1) de rol van de partner(s) op de Molukken, (2) de kleinschaligheid van de activiteiten en (3) de aanwezigheid van een goed en enthousiasmerend bestuur. De belangrijkste factoren die in negatieve zin bijdragen aan de ontwikkeling van het gebied van

herkomst zijn (1) de aanwezigheid van cultuurverschillen tussen Nederland en de Molukken, (2) geldgebrek, en (3) de aanwezigheid van corruptie. Hierbij wordt het cultuurverschil tussen Nederland en de Molukken als het grootste probleem ervaren. Dit is een interessant gegeven omdat dit ingaat tegen de bevindingen in de literatuur. Hier werd immers gesteld dat het feit dat migrantenorganisaties vaak bekend zijn met de lokale cultuur één van haar belangrijkste voordelen is ten opzichte van reguliere ontwikkelingsorganisaties.

1. Inleiding

In onze hedendaagse wereld neemt internationale migratie steeds verder toe. Als zodanig neemt het dan ook een steeds belangrijkere rol in de huidige samenleving in (Heilmann, 2006, p.321). Dit is ook zo in Nederland, waar sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog steeds meer migranten zich zijn gaan vestigen. Als gevolg hiervan is er in het naoorlogse Nederland een toenemend aantal migrantenorganisaties ontstaan dat zich inzet voor de belangen van een bepaalde migrantengroep (van Heelsum, 2004). Deze migrantenorganisaties houden zich veelal bezig met het bevorderen van de integratie van migranten, maar richten zich, daarnaast, ook vaak op het stimuleren van economische en sociale ontwikkeling in het gebied van herkomst. In het licht van dit laatste is er al veel is geschreven over de relatie tussen migratie en ontwikkeling. Hierbij is echter vooral veel aandacht besteed aan het schaalniveau van individuen en huishoudens en is de rol die migrantenorganisaties spelen in ontwikkelingskwesties vooralsnog onderbelicht gebleven (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, pp.3-4).

In dit licht bezien is deze thesis er op gericht om dit kennishiaat te helpen vullen. De doelstelling van dit onderzoek is dan ook om meer inzicht te verschaffen in de rol die migrantenorganisaties spelen bij ontwikkelingsprocessen in het gebied van herkomst. Hierbij richt deze thesis zich in het bijzonder op het in kaart brengen van de verschillende ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Dit omdat de Molukkers, als een van de eerste migrantengroepen die naar Nederland zijn gekomen, door hun uitzonderlijke positie een interessante case-study kunnen opleveren en omdat er, ondanks de relatief lange migratiegeschiedenis van deze groep migranten, nog steeds een grote hoeveelheid en verscheidenheid aan Molukse migrantenorganisaties is in Nederland.

Naast de wetenschappelijke relevantie die besloten ligt in het feit dat er een kennishiaat is dat moet worden opgevuld, is dit onderzoek ook maatschappelijk gezien relevant. Dit omdat een toenemende kennis van de relatie tussen migrantenorganisaties en ontwikkelingsprocessen in het land van herkomst ervoor kan zorgen dat de overheid in Nederland gemakkelijker beleid kan formuleren dat deze activiteiten ondersteunt.

Als gezegd is het doel van deze thesis dus om inzicht te verschaffen in de activiteiten van de Molukse migrantenorganisaties in Nederland en richt deze thesis zich dus uitsluitend op de rol die deze organisaties spelen met betrekking tot de ontwikkeling van het gebied van herkomst. De centrale onderzoeksvraag luidt dan ook:

Op welke wijze zetten Molukse migrantenorganisaties in Nederland zich in om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst en welke factoren beïnvloeden deze bijdrage?

Als zodanig staan de ontwikkelingsgerichte activiteiten van de Molukse migrantenorganisaties in Nederland centraal in deze thesis. Naast een beschrijving van deze ontwikkelingsgerichte activiteiten, wordt er, zoals in de hoofdvraag duidelijk naar voren

komt, ook gekeken naar de factoren die deze bijdrage beïnvloeden. Om tot een bevredigend antwoord op de hoofdvraag te komen zijn dan ook de volgende deelvragen opgesteld:

- 1. Wat zijn de kenmerken van Molukse migrantenorganisaties in Nederland?*
- 2. Wat zijn de kenmerken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland?*
- 3. Welke factoren beïnvloeden de bijdrage van Molukse migrantenorganisaties in Nederland aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst?*

Door middel van het beantwoorden van de bovenstaande deelvragen wordt getracht om een antwoord te vinden op de centrale vraag. Hierbij worden de deelvragen in de bovenstaande volgorde behandeld. Voordat er kan worden gekeken naar de beantwoording van deze deelvragen, wordt er echter eerst aandacht besteed aan de theorie betreffende de relaties tussen migratie, ontwikkeling en migrantenorganisaties. Dit gebeurt in hoofdstuk twee. In hoofdstuk drie wordt dan vervolgens gekeken naar de Molukse context, waarbij er aandacht wordt besteed aan de Molukken, de recente Molukse burgeroorlog en de migratiegeschiedenis van de Molukkers die naar Nederland zijn gekomen. In hoofdstuk vier is er daarna aandacht voor de methodologie. Hierbij wordt het conceptueel model gepresenteerd, worden de belangrijkste begrippen gedefinieerd en worden de methoden en eigenschappen van de dataverzameling en analyse beschreven en verantwoord. Nadat de methodologie is beschreven wordt er in de hoofdstukken vijf tot en met zeven ingegaan op de resultaten van het onderzoek. Hierbij worden allereerst de algemene kenmerken van de Molukse migrantenorganisaties in Nederland besproken. Vervolgens wordt er dan gekeken naar de kenmerken van hun ontwikkelingsgerichte activiteiten en, als laatste, is er aandacht voor de factoren die de bijdrage van deze organisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst beïnvloeden. Na de drie resultatenhoofdstukken sluit de thesis af met een discussie en conclusie waarin wordt geprobeerd om een antwoord op de centrale vraag te formuleren en waarin tevens de overeenkomsten en verschillen tussen de conclusies en de literatuur worden benoemd.

2. Theoretisch kader: Migratie, migrantenorganisaties en ontwikkeling

In dit hoofdstuk worden de theorie achter en de relaties tussen migratie, migrantenorganisaties en ontwikkeling besproken. Daarnaast wordt er ook enige aandacht besteed aan het fenomeen van transnationalisme, omdat dit van belang is voor het verklaren van de relatie tussen migratie en ontwikkeling. Wat dit betreft wordt er eerst kort gekeken naar migratie in het algemeen, om vervolgens verder te gaan met het fenomeen van transnationalisme. Daarna wordt overgegaan op de relatie tussen migratie en ontwikkeling. Nadat deze relatie aan bod is gekomen, wordt er gekeken naar migrantenorganisaties in zijn algemeenheid. Als laatste wordt dan de relatie tussen deze migrantenorganisaties en ontwikkeling onder de loep genomen.

2.1) *Migratie*

De term migratie heeft betrekking op de verplaatsing van een persoon tussen twee verschillende lokaliteiten voor een bepaalde tijdsperiode. Het lastige bij het definiëren van migratie is echter dat er moet worden vastgesteld wat de afstand van de verplaatsing moet zijn en voor hoe lang iemand op de plek van bestemming moet verblijven voordat er kan worden gesproken van migratie. In dit licht spreekt het voor zich dat iemand die voor enkele weken op vakantie gaat niet kan worden gezien als een migrant. Dit ondanks het feit dat er bij een vakantie wel degelijk voor een bepaalde periode een verplaatsing tussen twee lokaliteiten plaatsvindt. Om dit probleem op te lossen en zo migratie te kunnen onderscheiden van andersoortige verplaatsingen, wordt de term in ruimtelijke zin vaak gedefinieerd als een verplaatsing over de grens van een ruimtelijke eenheid. Daarnaast wordt er gesteld dat de verplaatsing in zekere zin een permanent karakter moet hebben. Migratie kan dus worden gedefinieerd als een verplaatsing van een persoon tussen twee verschillende ruimtelijke eenheden die een zeker permanent karakter heeft. Deze definitie is wellicht nog niet helemaal bevredigend, maar komt wel het meest in de buurt van wat migratie nu eigenlijk omhelst (Boyle e.a., 1998, pp.34-5).

Wat betreft de aanwezigheid van migratiestromen kan worden gesteld dat migratie een proces van alle tijden is. Het is een permanent proces in de menselijke geschiedenis (Moya, 2005, p.854). Dit wil echter niet zeggen dat migratie altijd even sterk aanwezig is geweest. Sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog is de omvang van internationale migratiestromen namelijk sterk toegenomen (Hollifield e.a., 2006, p.249). Ook de laatste jaren neemt de omvang van deze migratiestromen nog steeds toe (Heilmann, 2006, p.231). Volgens Nyberg-Sørensen e.a. (2002, p.12) behoort de aanwezigheid van conflicten tot een van de belangrijkste stuwende krachten achter de huidige migratiestromen. Los van deze conflictgerelateerde migratiestromen is er echter ook veel arbeidsmigratie. Wat dit betreft wordt het aantal arbeidsmigranten momenteel geschat op zo'n 175 tot 200 miljoen mensen. Dat is maar liefst drie procent van de wereldbevolking (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.2). Deze vorm van migratie is meestal het gevolg van ongelijkheden in de lonen

in het land van herkomst in vergelijking met het land van bestemming (Nyberg-Sørensen e.a., 2002, p.11). Deze ongelijkheden tussen landen voor wat betreft zaken als de lonen en de levensstandaard leidt vooral tot veel migratie van ontwikkelingslanden richting de ‘ontwikkelde wereld’ (International Organization for Migration, 2003, p.290).

2.2) Transnationalisme

Om de relatie tussen migratie en ontwikkeling goed te kunnen begrijpen, is het van belang om nog kort stil te staan bij het fenomeen van transnationalisme. Het concept van transnationalisme werd begin jaren negentig geïntroduceerd en verwijst naar een situatie waarin migranten tegelijkertijd in twee of meer samenlevingen en culturen leven (Portes e.a., 2007, p.251). Met andere woorden: het gaat bij transnationalisme om migranten die aan de ene kant stevig verankerd raken in de samenleving van het land van bestemming, maar tegelijkertijd op allerlei manieren relaties blijven onderhouden met het land van herkomst. Op deze wijze leven transnationale migranten als het ware in twee werelden tegelijk; zonder ontzag voor nationale grenzen (Glick Schiller e.a., 1995, p.48).

Dergelijke transnationale gedragingen kunnen plaatsvinden omdat er heden ten dage technologieën zijn, vooral voor wat betreft transport en telecommunicatie, die ervoor zorgen dat mensen met toenemende snelheid en efficiëntie over de hele wereld netwerken kunnen leggen en onderhouden. Met behulp van de huidige transport- en telecommunicatiemiddelen kunnen migranten zich nu zonder al te veel moeite bezig houden met wat er gebeurt in het land van herkomst (Vertovec, 1999, p.447).

Dit alles gezegd hebbende is het nog van belang om op te merken dat het op zichzelf geen nieuw verschijnsel is dat migranten zich bezighouden met de situatie en de ontwikkelingen in het land van herkomst. Een zekere betrokkenheid van migranten met het land van herkomst is een verschijnsel van alle tijden. Nieuw is echter de sterk toegenomen intensiteit en het duurzame karakter van deze grensoverschrijdende contacten. Als zodanig is de introductie van een term als transnationalisme dan ook gerechtvaardigd, omdat er bij veel migranten van vandaag de dag werkelijk sprake is van een meer constante en intensievere betrokkenheid met het gebied van herkomst (Portes e.a., 2007, p.252).

2.3) Migratie en ontwikkeling

In deze paragraaf wordt de relatie tussen migratie en ontwikkeling behandeld. Voor wat betreft de invloed die migratie heeft op de economische ontwikkeling van het gebied van herkomst, zijn vooral de zogeheten transfers of, om de Engelse vakterm te gebruiken, ‘remittances’, die migranten naar het land van herkomst sturen van belang. Naast deze remittances zijn er nog de fenomenen ‘brain drain’ en ‘brain gain’, die eveneens een rol spelen in het denken over de relatie tussen migratie en ontwikkeling. Deze verschillende

elementen van de relatie tussen migratie en ontwikkeling worden hier kort uitgelegd en besproken.

2.3.1) Remittances

In enge zin kunnen remittances of transfers worden gedefinieerd als dat deel van de inkomsten van migranten dat wordt overgedragen naar het gebied van herkomst. Of, in de woorden van de Bruyn en Wets (2004, p.5), transfers zijn “lopende financiële middelen die door migranten van het buitenland teruggestuurd worden naar het land van herkomst”. Vandaag de dag zijn deze transfers enorm omvangrijk en zijn zij zelfs vele malen groter dan de bedragen die worden uitgegeven aan officiële ontwikkelingshulp (Official Development Assistance – ODA) (International Organization for Migration, 2003, p.101). Volgens Nyberg-Sørensen e.a. (2002, p.36) zijn de bedragen die gemoeid zijn met deze transfers van migranten zelfs om en nabij het dubbele van het bedrag dat wordt besteedt aan ODA. Daarbij neemt het gat tussen de omvang van transfers en officiële ontwikkelingshulp nog steeds toe, omdat het bedrag dat wordt besteedt aan ODA afneemt, terwijl het bedrag aan transfers juist doorlopend stijgt (International Organization for Migration, 2003, p.101). Hierbij moet echter worden vermeld dat het precieze bedrag aan transfers niet te achterhalen is. Dit omdat een aanzienlijk deel van alle transfers via informele kanalen naar het land van herkomst stroomt. Dit betekent dat deze transfers niet zijn geregistreerd als officiële geldovermakingen, maar juist tot stand komen doordat de migrant zelf geld meeneemt naar het land van herkomst of geldbedragen meegeeft aan vrienden die op het punt staan om naar het gebied van herkomst af te reizen (Hollifield e.a., 2006, p.19). Verder is het goed om hier nog eens te benadrukken dat het bij de bovenstaande definitie van remittances gaat om een definitie in de enge zin van het woord. Dit omdat, in de ruimere zin van het woord, het bij remittances niet alleen om geldbedragen gaat, maar ook om zaken als goederen en ideeën. Het is namelijk niet alleen geld wat via migranten terugvloeit naar het gebied van herkomst, maar veelal ook goederen, zoals bijvoorbeeld oude kleding en computers (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.3-19), of ideeën over zaken als democratie, gender gelijkheid of mensenrechten (Faist, 2007, p.22).

Dit alles gezegd hebbende is het hier nog van belang om te vermelden dat de remittances zoals hierboven beschreven voor dit onderzoek van minder groot belang zijn. Dit omdat de hier besproken remittances overdrachten van individuen betreffen en dus niet van migrantenorganisaties. Desalniettemin is het wel van belang om de rol van remittances hier te hebben benoemd. Dit omdat remittances wel een belangrijke rol spelen in het denken over de relatie tussen migratie en ontwikkeling.

2.3.2) Brain drain en brain gain

Het begrip brain drain werd begin jaren zestig geïntroduceerd toen de eerste afgestudeerden uit veel van de zojuist onafhankelijk geworden ontwikkelingslanden begonnen te migreren naar de zogenaamde ‘ontwikkelde landen’ (International Organization for Migration, 2003, p.144). De angst was dat er een zogeheten ‘brain drain’ zou ontstaan waarbij de ontwikkelingslanden een aanzienlijk deel van hun hoger geschoolde werknemers zouden verliezen aan de meer ontwikkelde landen. De term brain drain verwijst dus naar het verlies

van hooggeschoolde arbeidskrachten als gevolg van internationale migratie. Logischerwijs wordt een dergelijke brain drain gezien als negatief voor de ontwikkeling van armere landen, omdat een dergelijk proces deze ontwikkelingslanden hun waardevolle en hooggeschoolde arbeidskrachten ontnemt. Dit probleem is nog groter wanneer men bedenkt dat er wel vele jaren van educatie zijn gestoken in deze hooggeschoolde arbeidskrachten (de Haas, 2007, p.40).

Volgens critici van de brain drain theorie is er echter geen sprake van een grootschalige brain drain. Dit omdat hooggeschoolde arbeidskrachten slechts een klein aandeel uitmaken van alle internationale migranten. Hierdoor zijn er volgens deze critici slechts enkele landen die echt te maken hebben met een zogenaamde brain drain (de Haas, 2005, p.1272).

Naast het ontkennen van de aanwezigheid van een grootschalige brain drain, wijzen de critici van de brain drain theorie ook op het bestaan van een tegenovergesteld proces: een brain gain. Deze term verwijst naar het feit dat internationale migratie positieve effecten kan hebben op de ontwikkeling van het gebied van herkomst, omdat er een stroom richting het thuisland op gang kan komen van nieuwe kennis, innovaties, nieuwe houdingen en andere waardevolle informatie (de Haas, 2005, p.1272). Deze stroom kan optreden terwijl de migranten nog in de ontvangstre regio verblijven en eens in de zoveel tijd kortstondig terugkeren, maar kan ook ontstaan wanneer ze besluiten om voor goed terug te keren naar het land van herkomst. In beide gevallen brengen ze nieuwe ideeën, know how en innovaties met zich mee die een positief effect op de ontwikkeling van het gebied van herkomst kunnen hebben (Hollifield e.a., 2006, p.274). Naast het ontstaan van een stroom van nieuwe ideeën en houdingen is het ook zo dat het vooruitzicht om ooit te kunnen migreren kinderen kan stimuleren om naar school te gaan. Deze kinderen zijn zich er namelijk van bewust dat ze als migrant meer kansen zullen hebben wanneer ze hoger opgeleid zijn. Ook op deze manier kan migratie dus een brain gain effect hebben voor het gebied van herkomst (de Haas, 2007, p.59).

2.4) Migrantenorganisaties

Wanneer er in de wetenschappelijke literatuur wordt gesproken over migratie ligt de focus over het algemeen op het schaalniveau van het individu of het huishouden en niet op de schaal van migrantenorganisaties (Portes en Zhou, 2012, p.191). Hierbij moet echter worden vermeld dat deze focus wel langzaam aan het veranderen is. Dit omdat migratiedeskundigen vandaag de dag steeds meer het belang van migrantenorganisaties zijn gaan inzien (Schrover en Vermeulen, 2005, p.823). Dit heeft te maken met het feit dat migrantenorganisaties vandaag de dag over de hele wereld te vinden zijn en een steeds belangrijker rol lijken te spelen in verschillende migratie- en ontwikkelingsvraagstukken (Moya, 2005, p.839). De vraag die opkomt is echter wat nu eigenlijk de rol van migrantenorganisaties is en waarom ze overal ter wereld worden opgericht.

Voor wat betreft het antwoord op de bovenstaande vragen, kan over het algemeen worden gezegd dat migranten de behoefte voelen om hun eigen identiteit af te schermen van

die van anderen en dat zij dit doel proberen te bereiken door middel van het vormen van een organisatie voor de eigen groep. Met andere woorden: een migrantenorganisatie is in zekere zin een middel om de eigen identiteit te onderstrepen en af te bakenen (Schrover en Vermeulen, 2005, p.824). Migrantenorganisaties vervullen echter nog een andere functie. Zo kunnen zij ook worden gezien als belangrijke instrumenten voor de belangenbehartiging van groepen migranten en hun achtergebleven familieleden. Deze belangenbehartiging vindt veelal plaats op het sociaaleconomische, culturele of politieke terrein (van Heelsum, 2004, p.14). Kort gezegd: migrantenorganisaties helpen dus om de eigen identiteit af te bakenen en, tegelijkertijd, om de sociaaleconomische, culturele of politieke belangen van een specifieke groep migranten en hun achtergebleven familieleden te behartigen.

2.4.1) De verschillen onder migrantenorganisaties

Voor wat betreft de algemene kenmerken van migrantenorganisaties blijkt dat ze enorm van elkaar verschillen op allerlei aspecten. Zo kunnen ze enerzijds groot en gevestigd zijn, maar kunnen ze anderzijds ook juist klein, onstabiel en slechts tijdelijk van aard zijn (Schrover en Vermeulen, 2005, p.824). Daarnaast variëren migrantenorganisaties ook sterk voor wat betreft hun organisatiecriteria. Zo zijn er migrantenorganisaties waarbij etnische afkomst of religie de belangrijkste organisatiecriteria zijn, maar zijn er ook organisaties die juist gebaseerd zijn op een gemeenschappelijke taal of dialect of een specifiek herkomstgebied zoals een bepaalde provincie of zelfs een geboortedorp. Verder is er ook een grote variatie voor wat betreft de doelgroep van migrantenorganisaties. Hierbij zijn er organisaties die zich hardmaken voor de belangen van de gehele eigen groep migranten, maar zijn er ook organisaties die zich specifiek op vrouwen, jongeren, studenten, ouderen of arbeiders richten. Als laatste zijn er ook nog grote verschillen met betrekking tot de financiële zaken van migrantenorganisaties. Hierbij zijn er organisaties die geheel op eigen middelen draaien, maar zijn er, tegelijkertijd, ook organisaties die afhankelijk zijn van subsidies (van Heelsum, 2004, p.7-29).

2.4.2) De overeenkomsten onder migrantenorganisaties

Afgezien van deze variatie voor wat betreft de bovenstaande kenmerken, zijn er echter ook bepaalde zaken te vinden waarin de meeste migrantenorganisaties met elkaar overeen komen. Zo is het bijvoorbeeld zo dat het overgrote deel van alle betrokkenen bij migrantenorganisaties uit vrijwilligers bestaat. Verder kan ook worden gesteld dat het vooral mensen van middelbare leeftijd zijn die zich inzetten voor migrantenorganisaties (Kinsbergen en Schulpen, 2010, pp.15-22). Daarnaast vonden Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, pp.14-15) dat migrantenorganisaties in Nederland over het algemeen worden geleid door een bestuur van ongeveer vijf personen. Deze bestuursleden hebben in het overgrote deel van de gevallen zelf ook een migrantenverleden. Verder vonden zij dat, in de praktijk, er vaak slechts één persoon is die kan worden gezien als het kloppend hart van de organisatie. Dit maakt migrantenorganisaties uiteraard vrij kwetsbaar, omdat de organisatie in veel gevallen afhankelijk is van de inzet van deze leidende figuur. Met andere woorden: leiderschap is van doorslaggevend belang binnen migrantenorganisaties (Rabandán e.a., 2011, p.51).

Met betrekking tot de leidende figuren van migrantenorganisaties blijkt dat zij in het overgrote deel van de gevallen hoog opgeleide mannen zijn die vaak een academische achtergrond hebben (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.16). Volgens onderzoek van Portes e.a. (2007, p.260) kan dit laatste punt zelfs nog breder worden getrokken. Dit omdat zij vonden dat niet alleen de leiders van migrantenorganisaties over het algemeen hoogopgeleid zijn, maar dat dit kenmerk geldt voor leden van migrantenorganisaties in het algemeen. Zij vonden namelijk dat het vooral de beter opgeleide en meer gevestigde migranten zijn die geneigd zijn om zich aan te sluiten bij migrantenorganisaties.

2.4.3) De theorie van de organisatie-ecologie

Naast deze verschillen en overeenkomsten tussen migrantenorganisaties, zijn er nog een aantal zaken die hier kort dienen te worden besproken. Zo moet hier worden opgemerkt dat er per migrantengroep grote verschillen zijn in de aantallen migrantenorganisaties die er zijn opgericht. Wat dit betreft biedt de zogeheten ‘theorie van de organisatie-ecologie’ handvatten om een trend te zien in de aantallen organisaties die zijn opgericht. Deze theorie voorspelt een omgekeerd u-vormig verband vanaf het moment van aankomst van een migrantengroep: *“aanvankelijk zijn er weinig organisaties, dan komen er steeds meer en daarna loopt het aantal weer terug”* (van Heelsum, 2004, p.20). Hoeveel organisaties van een bepaalde migrantengroep er op gegeven moment zijn, hangt dus sterk samen met het moment van aankomst van deze groep migranten. Hierbij moet worden vermeld dat het te verwachten is dat het aantal organisaties gaat afnemen rond het moment dat de derde generatie van een bepaalde groep migranten opgroeit (van Heelsum, 2004, p.34).

2.4.4) De fasentheorie

Naast de invloed die het moment van aankomst heeft op het aantal migrantenorganisaties, heeft het aankomstmoment ook invloed op de oriëntatie van de verschillende migrantenorganisaties. Dit wordt beschreven in de zogeheten fasentheorie. Deze theorie stelt dat oude en nieuwe migrantengroepen verschillen voor wat betreft het soort organisaties dat zij oprichten. In dit verband zijn de oudere migrantengroepen verder in het proces van het ontwikkelen van een infrastructuur binnen de samenleving van het land van bestemming, terwijl de nieuwe migrantengroepen organisaties oprichten die gericht zijn op het herkomstland (van Heelsum, 2004, p.22). Met andere woorden: oude migrantengroepen richten zich voornamelijk op de situatie in het land van bestemming, terwijl migrantengroepen die korter geleden zijn gemigreerd zich nog wat sterker op de ontwikkelingen in het gebied van herkomst richten. Het is hierbij echter van belang om te beseffen dat het hier slechts om een algemene trend gaat. Er zijn dan ook uitzonderingen op deze stelling te vinden.

2.5) Migrantenorganisaties en ontwikkeling

Zoals in de vorige paragraaf reeds is besproken worden migrantenorganisaties opgericht om de eigen identiteit af te bakenen (Schrover en Vermeulen, 2005, p.824) en om, tegelijkertijd, de sociaaleconomische, culturele of politieke belangen te behartigen van migranten en hun achtergebleven familieleden (van Heelsum, 2004, p.14). Wanneer het onderwerp van 'migrantenorganisaties en ontwikkeling' wordt besproken, gaat het uiteraard vooral om de belangenbehartiging van de achtergebleven familieleden van migranten. Wat dit betreft moet echter wel worden opgemerkt dat de verleende hulp van migrantenorganisaties vaak verder reikt dan alleen het helpen van de eigen familie. In veel gevallen wordt het gehele gebied van herkomst ondersteund. Als zodanig kunnen migrantenorganisaties die zich met dergelijke ondersteuning bezighouden dan ook worden gezien als 'agents' in ontwikkeling, omdat zij zich inzetten voor de ontwikkeling van het gebied van herkomst (Faist, 2007, p.22).

Nu moet er worden opgemerkt dat er tot op heden nog relatief weinig empirische kennis is over de rol van migrantenorganisaties in ontwikkelingsprocessen (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.5). Desalniettemin blijkt uit studies van auteurs als Portes e.a. (2007), Beauchemin en Schoumaker (2009) en Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen) dat migrantenorganisaties een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst. Wat dit betreft vonden de laatstgenoemde auteurs dat migrantenorganisaties zich vaak inzetten voor het verbeteren van de infrastructuur van de gezondheidszorg en het onderwijs. Dit gebeurt vaak in combinatie met het opsturen van goederen die in deze twee sectoren kunnen worden gebruikt. Concreet komt dit neer op activiteiten zoals het bouwen van scholen en gezondheidscentra, in combinatie met het opsturen van zaken als schoolmeubels en ziekenhuisapparatuur (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.19). Wat dit betreft vond ook Orozco (2003, p.1) dat migrantenorganisaties zich vaak inzetten voor dergelijke projecten. Ook hij noemt expliciet de constructie van scholen en gezondheidscentra als veel voorkomende ontwikkelingsgerichte activiteiten van migrantenorganisaties.

2.5.1) Een typologie van migrantenorganisaties die zich bezighouden met ontwikkelingswerk

De bovenstaande uitspraken betreffende de ontwikkelingsgerichte activiteiten van migrantenorganisaties suggereren wellicht echter een eenvormigheid die geen recht doet aan de werkelijkheid. Dit omdat migrantenorganisaties die zich bezig houden met de ontwikkeling van het gebied van herkomst lang niet allemaal eenzelfde pakket aan activiteiten hebben. Om een beter overzicht te krijgen over het bestaande scala aan soorten migrantenorganisaties, hebben Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, pp.15-21) zich gericht op het maken van een typologie die is gebaseerd op verschillen in de focus, de activiteiten en het budget van migrantenorganisaties. Hierin worden vier verschillende typen migrantenorganisaties onderscheiden. Dit zijn de zogenaamde 'charitable organizations', de 'civic organizations', de 'hometown associations' en de 'development organizations'.

De eerste categorie, die van de 'charitable organizations', omvat migrantenorganisaties die zich voornamelijk richten op het ondernemen van fundraising

activiteiten om projecten in het land van herkomst te kunnen financieren. Dit gebeurt vaak met behulp van vrijwilligers. De focus van dergelijke organisaties ligt vooral op sociale activiteiten en het verscheppen van goederen. Ook is er, zij het in wat mindere mate, aandacht voor economische projecten en zogenaamde ‘capacity building’. In vergelijking met de drie andere typen organisaties werken zij relatief vaak samen met zogeheten ‘mirror organizations’. Dit zijn organisaties die gevestigd zijn in het gebied van herkomst en die zijn opgericht om de implementatie van buitenlandse projecten te faciliteren.

De tweede categorie die wordt onderscheiden is die van de ‘civic organizations’. Dit zijn organisaties die in eerste instantie gericht zijn op de belangenbehartiging van migranten in het land van bestemming, maar die, daarnaast, ook actief zijn in het land van herkomst. Deze organisaties hebben een breed scala aan activiteiten, maar focussen zich voornamelijk op projecten die te maken hebben met economische ontwikkeling, mensenrechten en ‘capacity building’.

De derde categorie omvat de zogenaamde ‘hometown associations’. Dit zijn ledenorganisaties die zich focussen op het bieden van hulp aan mensen die afkomstig zijn van of nog wonen in een bepaald dorp of een specifieke regio of provincie. Met andere woorden: de aangeboden hulp kan gericht zijn op migranten en/of op de achterblijvers van een bepaald dorp of een specifieke regio. In vergelijking met de andere typen organisaties beschikken hometown associations over een relatief klein budget dat voor het grootste gedeelte bestaat uit contributiegeld en andere donaties. Dergelijke organisaties focussen zich op sociale ontwikkelingsactiviteiten en op het verscheppen van goederen.

De vierde en laatste categorie die wordt onderscheiden omvat de ‘development organizations’. Deze organisaties hebben een relatief groot budget dat voortkomt uit verschillende geldbronnen. Zo krijgen zij vaak steun van onder anderen ministeries, medefinancieringsorganisaties (MFO’s), stichtingen en private donoren. Ze richten zich op het uitvoeren van relatief grootschalige ontwikkelingsprojecten en zijn vaak met verschillende projecten tegelijkertijd bezig. Een zekere mate van professionalisering kenmerkt dit type organisaties, hetgeen ook blijkt uit het feit dat ze veelal een aantal betaalde arbeidskrachten in dienst hebben. Wat betreft het pakket aan ontwikkelingsgerichte activiteiten van dit type organisatie, kan worden gesteld dat development organizations over een vrij breed spectrum aan activiteiten beschikken. Desalniettemin richten zij zich wel het sterkst op activiteiten in de sociale sectoren. Daarnaast focussen ze zich echter ook op projecten die zich richten op het bevorderen van economische ontwikkeling.

2.5.2) De kenmerken van ontwikkelingsgerichte migrantenorganisaties

Nu er een typologie van verschillende soorten migrantenorganisaties is geschetst, is het nuttig om hier nog kort te kijken naar enkele van de belangrijkste kenmerken van migrantenorganisaties die zich bezighouden met de ontwikkeling van het gebied van herkomst. Wat dit betreft kan allereerst worden gezegd dat de meeste van deze migrantenorganisaties geneigd zijn om samen te werken met partners in de ontwikkelingslanden waar zij actief zijn (van Heelsum, 2004, p.28, Orozco en Rouse, 2007). In de meeste gevallen wordt er samengewerkt met een lokale ontwikkelingsorganisatie. In

sommige gevallen worden er ook samenwerkingsverbanden aangegaan met de lokale overheden (Kinsbergen en Schulpen, 2010, p.26).

Een ander belangrijk kenmerk is dat migrantenorganisaties zich vaak vooral bezighouden met fundraising activiteiten om de projecten te financieren die door hun lokale partners worden geïmplementeerd. Dergelijke fundraising activiteiten bestaan veelal uit het houden van acties en het organiseren van evenementen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het organiseren van culturele activiteiten, concerten, loterijen en sport evenementen. Hierbij is het, als laatste, nog van belang om te vermelden dat migrantenorganisaties in de meeste gevallen volledig draaien op vrijwilligers (Orozco, 2007). Dergelijke fundraising activiteiten hangen dan ook af van de inzet van de betrokken vrijwilligers.

2.5.3) Factoren die de bijdrage van migrantenorganisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst beïnvloeden

Wanneer er wordt gekeken naar de factoren die de bijdrage van migrantenorganisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst positief beïnvloeden, blijkt dat migrantenorganisaties vaak over enkele bijzondere voordelen beschikken ten opzichte van reguliere ontwikkelingsorganisaties. Dit omdat de betrokken migranten vaak de lokale talen spreken en tevens bekend zijn met de cultuur van het gebied waarin gewerkt wordt. Daarnaast beschikken zij ook vaak over een reeds bestaand lokaal netwerk, hetgeen de ontwikkelingswerkzaamheden van migrantenorganisaties eveneens kan vergemakkelijken (Meerts e.a., nog niet verschenen, p.1). Verder blijkt dat het enthousiasme waarmee migrantenorganisaties zich inzetten voor hun gebied van herkomst vaak een doorslaggevende factor is voor het succes van de projecten. Dit geldt overigens ook voor de aanwezigheid van persoonlijke banden met de bevolking daar en voor de zogenaamde ‘niet praten maar doen mentaliteit’ waarover zij in de regel beschikken (Kinsbergen en Schulpen, 2010, p.31).

Wanneer er vervolgens wordt gekeken naar de factoren die de bijdrage van migrantenorganisaties negatief beïnvloeden, blijkt dat het meest urgente knelpunt niet zo zeer bij het bestuur of bij de achterban ligt, maar eerder bij het vinden van de financiën om de projecten uit te kunnen voeren (van Heelsum, 2004, p.27). Met andere woorden, geldgebrek is een van de belangrijkste beperkende factoren voor migrantenorganisaties.

3. Contextueel kader: De Molukken en de Molukse migratiegeschiedenis

Nu in het theoretisch kader de belangrijkste zaken omtrent migratie, migrantenorganisaties en ontwikkeling zijn besproken, is het van belang om enig inzicht te verschaffen in de Molukken in zijn algemeenheid en in de Molukse migratiegeschiedenis. Dit hoofdstuk, dat kan worden gezien als een contextueel kader, richt zich dan ook op deze twee onderwerpen. Allereerst komen kort de Molukken, haar inwoners en de burgeroorlog van 1999 aan bod. Daarna wordt gekeken naar de Molukse migratiegeschiedenis.

3.1) De Molukken, haar inwoners en de burgeroorlog van 1999

Nederland huisvest momenteel ongeveer 42.000 Molukkers (Vijfeeuwenmigratie, 2013, p.19). Deze mensen zijn afkomstig van de zogeheten Molukken; een eilandengroep die in het oostelijk deel van de Indische archipel gelegen is (zie figuur 1). Politiek gezien is deze archipel een onderdeel van Indonesië en is zij opgedeeld in twee provincies: de Noord-Molukken en de Zuid-Molukken¹. Het belangrijkste verschil tussen de inwoners van beide provincies heeft betrekking op het aangehangen geloof. Op de Noord-Molukken is het overgrote deel van de bevolking Islamitisch terwijl op de Zuid-Molukken het christendom de belangrijkste geloofsstroming is. Dit is een belangrijk gegeven daar het overgrote deel van de in Nederland woonachtige Molukkers afkomstig is van de Zuid-Molukken. Als gevolg hiervan is dan ook maar liefst 98 procent van de Nederlandse Molukkers een aanhanger van het christelijk geloof (Ouweneel 2011, p.13).

Naast het bovengenoemde feit met betrekking tot het geloof van het overgrote deel van de Molukse Nederlanders, is de scheiding tussen moslims en christenen op de Molukken ook om een andere reden belangrijk om hier te vermelden. Dit omdat er in 1999 een burgeroorlog uitbarstte waarin moslims en christenen op de Molukken elkaar hevig bestreden (van Klinken, 2009, p.131). Deze oorlog duurde bijna vier jaar en eiste in totaal vijf- tot negenduizend doden. Daarnaast sloegen ook bijna vijfhonderdduizend mensen, hetgeen circa een kwart van het totale aantal inwoners van de Molukken is, op de vlucht voor het geweld. Ook waren vele dorpen afgebrand en was de infrastructuur op de Molukken in veel opzichten verwoest (Habiboe, 2003, p.3). Al met al was deze burgeroorlog dan ook een zeer ontwrichtende gebeurtenis in de Molukse geschiedenis.

¹ Geografisch gezien wordt ook de regio Midden Molukken onderscheiden, maar politiek gezien valt deze regio onder de provincie van de Zuid-Molukken.

Figuur 1: De Indonesische archipel met de Molukken rood omlijnd

Bron: Ouweneel, 2011

3.2) De Molukse migratiegeschiedenis

Vanaf omstreeks 1800 behoorde het huidige Indonesië als kolonie toe aan Nederland (Ouweneel, 2011, p.15). Gedurende de Tweede Wereldoorlog werd deze koloniale relatie echter kortstondig onderbroken, doordat Japan in 1942 Nederlands-Indië binnenviel en zo op 8 maart van dat jaar een einde maakte aan de Nederlandse overheersing. De Japanse bezetting van Nederlands-Indië was echter niet van lange duur, omdat zij ruim drie jaar later alweer moesten capituleren als gevolg van het feit dat zij bij de verliezers van de Tweede Wereldoorlog hoorden. Toen de Japanners op 15 augustus 1945 capituleerden en vervolgens snel daarna uit Nederlands-Indië vertrokken, wilde Nederland haar koloniale gezag weer herstellen. Indonesische nationalistenv wilden echter voorkomen dat Nederland het koloniale systeem kon herstellen en riepen daarom vrijwel direct na de Japanse overgave de onafhankelijke Republiek Indonesia uit (Smeets en Steijlen, 2006, pp.36-37). Nederland was echter niet van zins om haar lucratieve kolonie op te geven en accepteerde de proclamatie van de Republiek Indonesia dan ook niet. Wat volgde was een lange reeks onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië. Tijdens deze onderhandelingen deden zich regelmatig heftige confrontaties tussen beide partijen voor. De belangrijkste hiervan waren de zogeheten politonele acties die in 1947 en 1948 plaatsvonden. Deze politonele acties waren zeer gewelddadig van aard en werden uitgevoerd door het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) (Ouweneel, 2011, p.15).

De militairen die dienden in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger waren voor een aanzienlijk deel afkomstig van de Molukken. Deze Molukse militairen in dienst van het KNIL vochten gedurende de onafhankelijkheidsoorlog van Indonesië dus tegen de nieuwe republiek. Dit is een belangrijk gegeven, daar dit ervoor zorgde dat de aan Nederland loyale Molukkers door Indonesië werden gezien als een soort landverraders. Toen Nederland onder internationale druk van onder meer de Verenigde Naties werd gedwongen om Indonesië op te geven en op 27 december 1949 de officiële soevereiniteitsoverdracht plaatsvond, zorgde dit voor de Molukse KNIL militairen dan ook voor de nodige problemen (FORUM, 2011, p.2). Direct na de soevereiniteitsoverdracht kregen zij de keuze om te dienen in het Indonesische leger of om te worden gedemobiliseerd op een plaats naar keuze. De eerste optie, om te dienen in het Indonesische leger, was voor de meeste KNIL militairen onaantrekkelijk, omdat zij vlak daarvoor nog tegen ditzelfde leger hadden gevochten. De tweede optie, dat van een demobilisatie op een plek naar keuze, bleek na enige tijd niet langer mogelijk te zijn (Ouweneel, 2011, p.15). Dit had te maken met het feit dat op 25 april 1950 de Republiek Maluku Selatan (RMS), of de Republiek der Zuid-Molukken, was uitgeroepen (Haspers, 2009, p.12). Dit zorgde ervoor dat de Indonesische regering niet langer toestond dat de Molukse KNIL militairen zouden worden gedemobiliseerd op eilanden in de Molukse archipel. Dit omdat zij het als een bedreiging zag om goed getrainde soldaten die mogelijk sympathiseerden met de zojuist uitgeroepen RMS te demobiliseren in een gebied dat zich wilde afscheiden van de Republiek Indonesia. Later, wanneer Indonesië erin was geslaagd om de eilanden van de RMS weer in te nemen, willen de Molukse militairen op hun beurt niet meer worden gedemobiliseerd op de Molukken (Ouweneel, 2011, p.15). Zij zagen dit nu als een bezet gebied. Om de problemen rondom de demobilisatie van de Molukse KNIL militairen op te lossen, kwam de Nederlandse regering toen met het voorstel om de demobilisatie op Java te laten plaatsvinden (Haspers, 2009, pp.12-13). Dit plan kon echter geen doorgang vinden, omdat de Nederlandse rechtbank besloot dat de Nederlandse regering de Molukse KNIL militairen niet tegen hun wil mag achterlaten in 'vijandig gebied' (Ouweneel, 2011, p.15).

Doordat demobilisatie op de Molukken en in de rest van Indonesië door de bovengenoemde situatie niet langer tot één van de opties behoorde, werd na veel overleg besloten om de Molukse KNIL militairen tijdelijk over te brengen naar Nederland (FORUM, 2011, p.2). Dit gebeurde met de verwachting dat wanneer de rust op de Molukken weer was wedergekeerd, de Molukse KNIL militairen en hun families weer konden terugkeren naar het gebied van herkomst (Haspers, 2009, p.13). Met deze verwachting in het achterhoofd arriveerden in 1951 ongeveer 12.500 Molukkers in Nederland (Beets e.a., 2002, p.59). Deze Molukkers werden gehuisvest in sterk geïsoleerde kampementen verspreid over Nederland, omdat zowel de Nederlandse regering als de Molukkers zelf de noodzaak van integratie in de Nederlandse samenleving niet zagen. Ze zouden immers slechts tijdelijk in Nederland verblijven, alvorens terug te keren naar de Molukken (FORUM, 2011, p.2). Als zodanig werden de Molukse KNIL militairen dus apart gehuisvest en, daarnaast, ook nog eens weggehouden van de arbeidsmarkt (Trappenburg, 2003, p.2). Verder werden zij ook geweerd van de woningmarkt en van het reguliere onderwijs. Deze aanpak werd bewust gekozen, omdat integratie van de Molukkers in eerste instantie niet alleen als onnodig, maar zelfs als onwenselijk werd gezien. Dit omdat, wanneer de Molukkers zouden integreren in de

Nederlandse samenleving, het lastiger zou worden om hen na enige tijd terug te sturen naar de Molukken (Ouweneel, 2011, p.16). De overtuiging was immers dat het slechts ging om een tijdelijk verblijf en daarom was “*assimilatie in de Nederlandse samenleving niet de bedoeling*” (Jansen, 2006, p.80).

Toen de situatie op de Molukken echter niet veiliger werd en de Molukkers als gevolg hiervan na enkele jaren nog steeds in Nederland verbleven, werd het langzaamaan duidelijk dat het verblijf van de Molukkers wellicht niet tijdelijk, maar permanent zou zijn. Als gevolg hiervan veranderde ook de oorspronkelijke visie op de wenselijkheid van de integratie van de Molukkers in Nederland. Nu het er sterk op begon te lijken dat de Molukkers langer en misschien wel permanent in Nederland zouden blijven, wilde de Nederlandse regering langzaamaan afstappen van het oude ‘anti-integratie beleid’ en kondigde zij aan dat de Molukkers uit hun geïsoleerde kampementen zouden worden gehaald en zouden worden overgeplaatst naar speciale Molukse woonwijken binnen de bebouwde kom. Deze verhuizing van de geïsoleerde woonoorden naar de woonwijken moest zorgen voor meer contact tussen Molukkers en autochtone Nederlanders, waardoor een betere integratie mogelijk was (Ouweneel, 2011, p.19). Ondanks het feit dat de verplaatsing naar woonwijken binnen de bebouwde kom zeker een vooruitgang was voor wat betreft de integratiemogelijkheden van de Molukse migranten, was het echter nog steeds een vorm van geconcentreerde huisvesting. Hiervoor werd gekozen omdat het, gelet op de culturele en maatschappelijke verschillen tussen Molukkers en Nederlanders, verstandig werd geacht om de Molukse migranten collectief te huisvesten (FORUM, 2011, p.5). In 1960 werd daarom gestart met de bouw van deze nieuwe Molukse woonwijken en werden de andere voormalige vestigingsplaatsen gesloten (Ouweneel, 2011, p.19).

In materiële zin was de verhuizing van de geïsoleerde kampementen naar de Molukse woonwijken een grote vooruitgang. Dit omdat de Molukse migranten voor het eerst een eigen huis kregen met de bijbehorende voorzieningen zoals een eigen keuken en een douche. Ondanks de materiële winst werd de verhuizing naar de Molukse wijken echter niet door iedereen als positief ervaren. Dit omdat de bouw van deze wijken een duidelijk teken was dat een terugkeer naar de Molukken steeds verder weg kwam te liggen. De verhuizing zorgde bij veel Molukkers dan ook voor grote frustratie, wat zich bij tijd en wijle uitte in gewelddadige acties (Ouweneel, 2011, p.20). Er volgden twee treinkapingen, bij de Drentse dorpjes Wijster (1975) en De Punt (1977), en tevens volgde er een gijzelingsactie in een school in Bovensmilde (1977) en een bezetting van het provinciehuis in Assen (1978). Al deze acties waren ingegeven door onvrede over het feit dat de Zuid-Molukken geen eigen staat hadden gekregen en dat de Nederlandse regering zich hiervoor, ondanks enkele beloften, ook niet hard genoeg had ingezet. Als zodanig moeten de Molukse acties dan ook worden gezien als protestacties die aandacht wilden vragen voor de Molukse zaak. Na de bezetting van het provinciehuis van Assen in 1978 kwam er echter een einde aan de Molukse acties. Het Nederlandse beleid ten aanzien van de Molukse wens voor een onafhankelijke republiek, de Republiek Maluku Selatan, veranderde weliswaar niet, maar de Molukse gemeenschap leek desalniettemin in te zien dat ze haar doel niet zou bereiken met gewelddadige actievoering. Als zodanig normaliseerde de relatie tussen de Molukse gemeenschap en de Nederlandse overheid en zijn er tot op de dag van vandaag geen gewelddadige acties van de Molukkers meer geweest (Van der Lee, 2006).

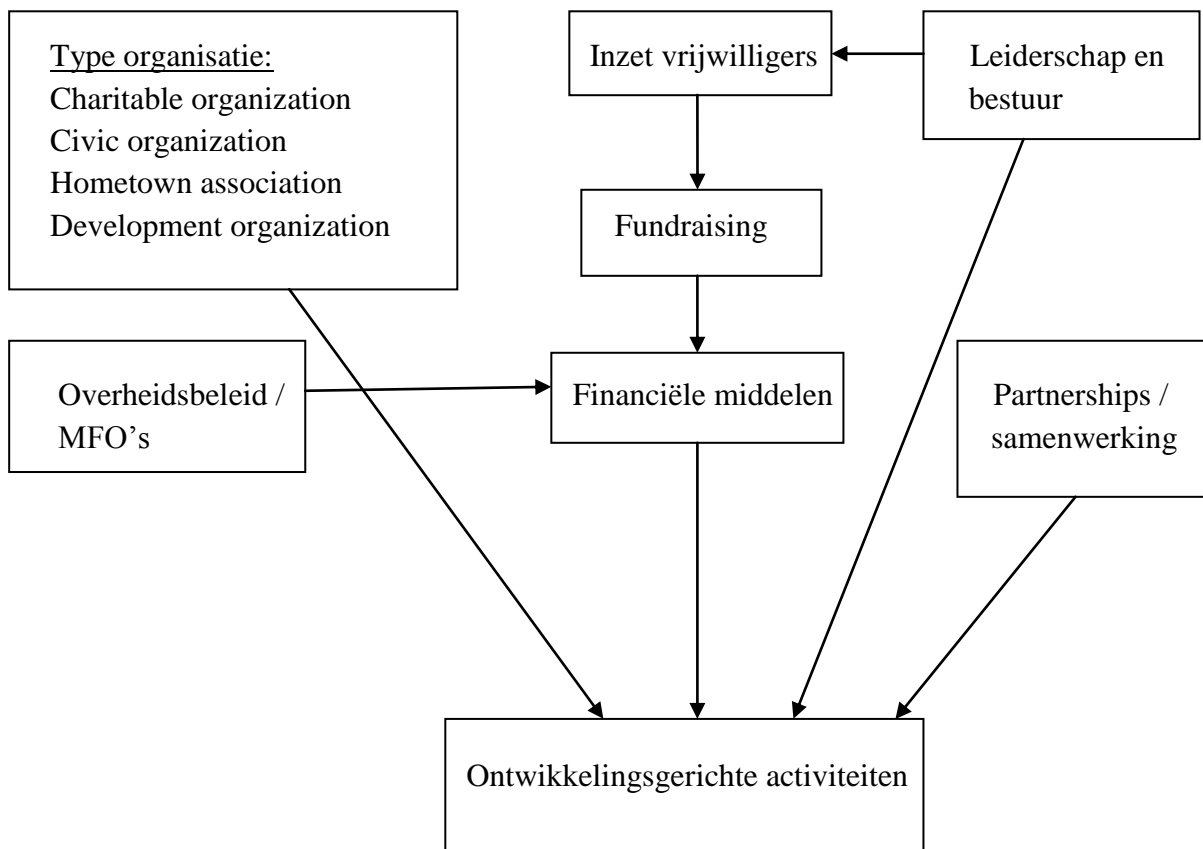
4. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek besproken. Wat dit betreft wordt er allereerst een conceptueel model opgesteld. Vervolgens wordt er gekeken naar de operationalisering van de onderzoeksvragen en worden de belangrijkste centrale begrippen gedefinieerd. Daarna wordt beschreven hoe de dataverzameling is verlopen. Hierbij wordt aandacht besteed aan de keuze voor semigestructureerde diepte-interviews, aan de selectie van de geïnterviewde migrantenorganisaties en aan de uiteindelijke interviews. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de kwaliteit van de dataverzameling, de wijze van analyse en, als laatste, aan de beperkingen van het onderzoek.

4.1) *Het conceptueel model*

Het onderstaande conceptueel model vloeit deels voort uit het theoretisch kader en is deels naar eigen inzicht aangevuld.

Figuur 2: Het conceptueel model

Er wordt verwacht dat er in totaal vier factoren zijn die direct van invloed zijn op de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Dit zijn (1) het type migrantenorganisatie waartoe de onderzochte organisaties behoren, (2) de financiële middelen die beschikbaar zijn, (3) de partnerships of samenwerkingsverbanden die worden aangegaan en (4) de aanwezigheid van leiderschap en de kwaliteit van het bestuur.

Zoals in het theoretisch kader reeds naar voren is gekomen zijn er volgens Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, pp.15-21) vier verschillende soorten migrantenorganisaties te onderscheiden. Aangezien de indeling naar deze vier typen migrantenorganisaties deels is gebaseerd op de belangrijkste focus en de ondernomen activiteiten, zal het duidelijk zijn dat het ene type andersoortige activiteiten zal ondernemen dan het andere. Met andere woorden, het type migrantenorganisatie is van directe invloed op de ontwikkelingsgerichte activiteiten die worden ondernomen.

Ditzelfde geldt voor de financiële middelen. Ook dit is naar verwachting direct van invloed op de ondernomen activiteiten. Dit omdat de aanwezige financiële middelen in grote mate bepalen hoeveel en/of hoe grote projecten er kunnen worden ondernomen. Deze financiële middelen worden op haar beurt weer beïnvloed door de ondernomen fundraising activiteiten en het beleid van de overheid en medefinancieringsorganisaties. Voor wat betreft de eerstgenoemde hangt de opbrengst van deze activiteiten weer af van de inzet van de vrijwilligers. Zij zijn immers degenen die de acties en evenementen moeten dragen en zij zijn dan ook doorslaggevend voor de opbrengst van de fundraising activiteiten. De twee laatstgenoemden, het overheidsbeleid en het beleid van de MFO's, hebben ook invloed op de beschikbare financiële middelen. Dit omdat zij bepalen of er subsidie wordt verstrekt en, zo ja, om hoeveel geld het dan gaat.

Een derde factor die naar verwachting direct van invloed is op de ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten zijn de partnerships of samenwerkingsverbanden. Dit omdat de partner ook zo zijn ideeën zal hebben over wat voor een hulp er nodig is en zij hiermee de activiteiten van de onderzochte organisaties direct kan beïnvloeden.

De vierde en laatste factor die naar verwachting de ontwikkelingsgerichte activiteiten van de onderzochte organisaties direct beïnvloed is 'leiderschap en bestuur'. Zoals in het theoretisch kader reeds naar voren is gekomen is leiderschap van doorslaggevend belang binnen migrantenorganisaties (Rabandán e.a., 2011, p.51). Vaak is een migrantenorganisatie namelijk afhankelijk van de inzet van slechts één leidende figuur (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.15). Het spreekt voor zich dat deze leidende figuur ook een belangrijke stem zal hebben in de keuzen die moeten worden gemaakt met betrekking tot de ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten.

Naast deze directe invloed heeft deze leidende figuur en, met hem, het bestuur ook een indirecte invloed op de ondernomen activiteiten. Dit omdat het bestuur invloed heeft op de inzet van de betrokken vrijwilligers. Indien het bestuur erin slaagt om de betrokken vrijwilligers te enthousiasmeren, heeft dit een positieve impact op hun inzet. Dit leidt naar verwachting vervolgens weer tot hogere opbrengsten van fundraising activiteiten, tot ruimere financiële middelen en tot meer en/of grootschaligere ontwikkelingsgerichte activiteiten.

4.2) De operationalisering van de onderzoeksvragen

Ieder onderzoek begint met een centrale onderzoeksvraag (Boeije e.a., 2009, p.141). In dit onderzoek luidt deze vraagstelling als volgt:

Op welke wijze zetten Molukse migrantenorganisaties in Nederland zich in om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst en welke factoren beïnvloeden deze bijdrage?

Om tot een bevredigend antwoord op de bovenstaande hoofdvraag te kunnen komen zijn er een drietal deelvragen opgesteld. Deze deelvragen zijn:

- 1. Wat zijn de kenmerken van Molukse migrantenorganisaties in Nederland?*
- 2. Wat zijn de kenmerken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland?*
- 3. Welke factoren beïnvloeden de bijdrage van Molukse migrantenorganisaties in Nederland aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst?*

In de uitgevoerde interviews zijn de bovenstaande deelvragen echter niet als zodanig aan de geïnterviewden gesteld. Dit omdat de bovenstaande vragen nog niet concreet genoeg zijn om op te nemen in een interview. Voordat de interviews konden plaatsvinden zijn de vragen dan ook eerst steeds concreter gemaakt. Met andere woorden: de onderzoeksvragen zijn geoperationaliseerd (Boeije e.a., 2009, p.141).

Voor wat betreft de eerste deelvraag is er voor gekozen om te kijken naar de kenmerken van het bestuur, het tijdstip van en de aanleiding voor de oprichting, de leden en de financiële kant van de organisaties. Betreffende de kenmerken van het bestuur is er allereerst gevraagd naar het aantal bestuursleden. Daarnaast is er ook gevraagd naar het geslacht, de leeftijd en het opleidingsniveau van de afzonderlijke bestuursleden. Het opleidingsniveau is hier geoperationaliseerd als zijnde gelijk aan de hoogste afgeronde opleiding. Voor wat betreft het tijdstip van en de aanleiding voor de oprichting zijn de volgende twee vragen gesteld: (1) Wanneer is uw organisatie opgericht? en (2) Wat was de aanleiding om de organisatie op te richten? Wanneer er vervolgens wordt gekeken naar de vragen die over de leden zijn gesteld, is er in dit verband gevraagd naar het aantal leden en naar het aandeel van de derde generatie migranten in de organisatie. Betreffende de financiële kenmerken van de organisaties is er gevraagd naar het jaarbudget, de manier waarop de organisaties aan hun financiële middelen komen en of, en zo ja van welke partij(en), ze subsidie krijgen.

De tweede deelvraag is geoperationaliseerd door te vragen naar de doelstellingen, de doelgroepen, de ondernomen activiteiten en de eventuele veranderingen hierin, de geografische spreiding van de activiteiten, de resultaten die tot nu toe zijn geboekt, de eventuele aanwezigheid van activiteiten in Nederland, de samenwerking met organisaties in

Nederland en op de Molukken, de aard van de activiteiten (is de hulp structureel of incidenteel) en de relatie met de overheid in Nederland en op de Molukken. Door te vragen naar deze categorieën konden de belangrijkste kenmerken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland gedetailleerd in kaart worden gebracht.

Voor wat betreft de derde deelvraag, betreffende de factoren die van invloed zijn op de bijdrage van Molukse migrantenorganisaties in Nederland aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst, is er voor gekozen om uitsluitend te vragen naar de succesfactoren en de problemen die de verschillende Molukse migrantenorganisaties tegenkomen. Concreet zijn de volgende vragen gesteld: (1) Wat zijn de belangrijkste succesfactoren van de door uw organisatie ondernomen activiteiten? en (2) Wat zijn de belangrijkste problemen die de organisatie ondervindt? Op deze wijze zijn zowel de factoren die een positieve invloed hebben als de factoren die een negatieve invloed hebben onderzocht.

4.3) De definiëring van de centrale begrippen

Naast het steeds concreter maken van de onderzoeksvragen is het ook van belang dat de centrale begrippen uit de onderzoeksvragen duidelijk worden gedefinieerd. Dit omdat er geen onduidelijkheden mogen bestaan over wie en wat er nou precies onderzocht zijn. Wat dit betreft dienen voor dit onderzoek de begrippen migranten, ‘Molukse migrantenorganisaties’ en ‘ontwikkelingsgerichte activiteiten’ te worden gedefinieerd.

In het licht van de eerste term die dient te worden gedefinieerd, die betreffende wat wordt verstaan onder migranten, kan worden gesteld dat alle mensen die buiten Nederland zijn geboren, alsook de mensen die op zijn minst één ouder of grootouder hebben die buiten Nederland is geboren, in dit onderzoek worden gezien als migranten. Het verschil tussen deze drie categorieën is dat degenen die zelf in het buitenland zijn geboren eerste generatie migranten zijn, dat de mensen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren tweede generatie migranten worden genoemd en dat degenen van wie ten minste één grootouder in het buitenland is geboren derde generatie migranten zijn.

Voor wat betreft de tweede term, die betreffende ‘Molukse migrantenorganisaties’, moet eerst worden gedefinieerd wat een migrantenorganisatie is, voordat kan worden besproken wat er wordt verstaan onder een Molukse migrantenorganisatie. Wat dit betreft zijn in dit onderzoek alle organisaties die zich inzetten voor een specifieke groep migranten, zoals hierboven reeds gedefinieerd, te beschouwen als migrantenorganisaties. Tevens dienen deze organisaties een formeel karakter te hebben en moeten ze dan ook zijn ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De vraag die opkomt is echter wat een migrantenorganisatie nu precies tot een Molukse migrantenorganisatie maakt? Het antwoord is simpel: Molukse migrantenorganisaties zijn alle migrantenorganisaties die zich specifiek richten op Molukse mensen of mensen van Molukse komaf. In de regel zullen deze organisaties ook zijn opgericht door mensen van Molukse origine, maar dit hoeft niet per definitie zo te zijn. Een migrantenorganisatie kan dus worden gezien als een Molukse migrantenorganisatie indien zij zich inzet voor Molukkers. Dit kan zowel hier in Nederland als op de Molukken zelf zijn.

Hierbij moet echter wel worden vermeld dat voor dit onderzoek alleen die Molukse migrantenorganisaties die zich richten op het geven van ontwikkelingshulp op de Molukken voor dit onderzoek in aanmerking kwamen. Dit omdat dit onderzoek zich specifiek richt op het in kaart brengen van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland. De vraag die opkomt is echter, wat wordt er precies verstaan onder ontwikkelingsgerichte activiteiten?

Wat dit betreft is ervoor gekozen om een definitie te hanteren die is ontleend aan de United Nations Development Programme (UNDP) (2013). Ontwikkelingsgerichte activiteiten kunnen dan worden gedefinieerd als alle activiteiten die bijdragen aan het creëren van “*een stimulerende omgeving voor mensen om lang, gezond en creatief te kunnen leven*”. Dit is volgens de UNDP het doel van ontwikkeling en daarmee ook van alle ontwikkelingsgerichte activiteiten.

4.4) De dataverzameling

In deze paragraaf wordt de dataverzameling besproken. Hierbij wordt aandacht besteed aan de verantwoording voor het gebruik van semigestructureerde diepte-interviews, de selectie van de geïnterviewde organisaties en de belangrijkste gegevens betreffende de uiteindelijke interviews.

4.4.1) Verantwoording voor het gebruik van semigestructureerde diepte-interviews

Om inzicht te verkrijgen in de activiteiten van Molukse migrantenorganisaties, is ervoor gekozen om dertien semigestructureerde diepte-interviews af te nemen met een van de bestuursleden van de belangrijkste of meest in het oog springende organisaties. Als zodanig is er dus gekozen voor het gebruik van een kwalitatieve onderzoeksmethode. Dit omdat het veld van onderzoek nog dient te worden geëxploreerd als gevolg van het feit dat er nog relatief weinig academische aandacht is geweest voor de rol van migrantenorganisaties in ontwikkelingsprocessen (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, p.4). Bij een dergelijk inventariserend en explorerend onderzoek is een kwalitatieve methodiek de aangewezen weg (Mack e.a., 2005, Boeije e.a., 2009, p.254).

Om de bovenstaande reden is er dus besloten om diepte-interviews te houden. In het bijzonder is ervoor gekozen om deze interviews semigestructureerd van aard te laten zijn. Dit omdat semigestructureerde interviews de mogelijkheid bieden om zowel open als gesloten vragen te stellen (Universiteit Leiden, 2013). Dit is nodig omdat een bevredigend antwoord op de hoofdvraag niet alleen vraagt om een accurate beschrijving van de ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten, maar ook om inzicht in zaken zoals de verschillende factoren die van invloed zijn op deze activiteiten. Omdat er ook over dergelijke complexere zaken informatie moet worden ingewonnen, is het van belang om de geïnterviewden de ruimte te bieden om meer verhalende antwoorden te geven waarop eventueel kan worden doorgevraagd. Wanneer men dergelijke antwoorden verlangt is het stellen van open vragen de aangewezen methode.

4.4.2) De selectie van de geïnterviewde migrantenorganisaties

Zoals eerder reeds is aangegeven, is er voor gekozen om in totaal dertien interviews te houden. Dit omdat er wegens tijdsrestricties die inherent zijn aan de bachelor thesis slechts een beperkt aantal interviews kon plaatsvinden. Het aantal van dertien interviews werd in dit licht gezien als een haalbaar doel, dat tevens nog ruim voldoende informatie verschaft om het onderzoek van wetenschappelijke waarde te laten zijn.

De dertien onderzochte migrantenorganisaties zijn geselecteerd op basis van een aantal verschillende criteria. Zo kwamen ten eerste alleen Molukse migrantenorganisaties die zich richten op de ontwikkeling van het gebied van herkomst in aanmerking om te worden geselecteerd. Een tweede selectiecriteria was dat de te selecteren Molukse migrantenorganisaties een formeel karakter moesten hebben. Concreet houdt dit in dat ze bij de Kamer van Koophandel moeten zijn geregistreerd als stichtingen of organisaties. Een laatste criterium was dat de organisaties ten minste twee jaar moeten hebben gefunctioneerd om in aanmerking te komen voor de selectie.

Nadat er een lijst was samengesteld met alle organisaties die voldeden aan de bovenstaande selectiecriteria, moest er nog een tweede selectieronde plaatsvinden om op dertien migrantenorganisaties uit te komen. In deze tweede selectieronde is er geselecteerd op basis van importantie en diversiteit. Dit wil zeggen dat er bij de selectie naar is gestreefd om de belangrijkste migrantenorganisaties te interviewen en om tevens een goede doorsnede te krijgen van de verschillende soorten Molukse migrantenorganisaties die er in Nederland te vinden zijn. Uit deze tweede selectieronde zijn uiteindelijk de volgende migrantenorganisaties naar voren gekomen:

1. Biaya Edukasi Anak Anak (BEA), te Amsterdam
2. Dekat Di Hati, te Middelburg
3. Domiliana, te Deventer
4. Help de Molukken in Nood (HMIN), te Apeldoorn
5. Mamana, te Tiel
6. Mheer voor Fako, te Mheer
7. Ortega, te Eindhoven
8. PAASAA, te Haarlem
9. Rahan Yam-tel, te Bedum
10. Samenwerkingsverband Ambon-Vlissingen (SSVA), te Middelburg
11. Tiga Batang Air, te Moordrecht
12. Titane, te Utrecht
13. Vrouwen voor Vrede op de Molukken (VvVM), te Ridderkerk

4.4.3) De totstandkoming van de selectie van de geïnterviewde migrantenorganisaties

Er zijn verschillende methoden gebruikt om tot de bovenstaande selectie van Molukse migrantenorganisaties te komen. Wat dit betreft is er in eerste instantie gebruik gemaakt van een lijst van van Heelsum (2004b), waarin een aantal van 369 Molukse migrantenorganisaties uit Nederland waren opgenomen. Aan de hand van deze lijst en onderzoek op internet is

allereerst globaal in kaart gebracht welke organisaties zich mogelijkerwijs bezighouden met ontwikkelingsgerichte activiteiten en welke niet. Vervolgens zijn er 37 van deze organisaties benaderd om te vragen of zij ook daadwerkelijk aan ontwikkelingswerk doen en, indien dit het geval is, of zij bereid waren om mee te werken aan het onderzoek. Hiervan reageerden er 14 organisaties positief op beide punten. Vervolgens is via onderzoek op internet uitgezocht welke van deze organisaties het meest geschikt waren om, op basis van de criteria van importantie en diversiteit, ook daadwerkelijk op te nemen in de uiteindelijke selectie. Uit dit globale onderzoek naar de activiteiten van deze 14 organisaties kwamen 6 geschikte organisaties te voorschijn. De andere acht waren stuk voor stuk te kleine organisaties.

De overige zeven organisaties zijn gevonden via de zogenaamde sneeuwbalmethode. Vooral Stichting Domiliana en Stichting Ortega hebben veel bijgedragen in dit proces. Hierbij heeft Domiliana vijf geschikt bevonden organisaties aangeraden en Ortega twee. Uiteraard is ook voor deze organisaties gekeken of zij aan de selectiecriteria van importantie en diversiteit voldeden, alvorens zij ook daadwerkelijk werden opgenomen in de uiteindelijke selectie.

4.4.4) De interviews

Toen het selectieproces voltooid was en er dertien geschikte organisaties waren gevonden die tevens bereid waren mee te werken aan het onderzoek, konden de interviews worden afgenomen. In elf van de dertien gevallen hebben deze interviews face to face plaatsgevonden. In de twee andere gevallen is het interview via de telefoon afgenomen. Dit was het geval bij de organisaties Rahan Yam-tel en Mheer voor Fako. Hiervoor was gekozen vanwege overwegingen met betrekking tot de reistijd. Deze twee organisaties zijn namelijk in de uiterste hoeken van het land gevestigd en het zou meerdere uren reizen kosten om ter plaatse te komen.

De interviews hebben allemaal tussen de drie en de vijf kwartier geduurd en zijn stuk voor stuk opgenomen met een voice-recorder. Dit laatste was van belang om de interviews goed te kunnen uitwerken tot een transcript. Indien gevraagd is dit transcript ook binnen een week toegestuurd aan de geïnterviewden, zodat deze konden controleren of het interview op de juiste manier verwerkt was.

4.5) De kwaliteit van de dataverzameling

In deze paragraaf wordt de kwaliteit van de dataverzameling besproken. Hierbij wordt aandacht besteed aan de representativiteit, de externe validiteit en de betrouwbaarheid van het onderzoek.

4.5.1) De representativiteit en externe validiteit van het onderzoek

Voor wat betreft de selectie van de bovengenoemde Molukse migrantenorganisaties, is het van belang om hier te vermelden dat deze niet representatief zijn voor het totaal aan Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Dit omdat de selectie van deze organisaties als gezegd

niet via een aselechte steekproef heeft plaatsgevonden, maar deze organisaties juist bewust zijn uitgekozen op basis van importantie en diversiteit. Met andere woorden, de populatievaliditeit van dit onderzoek schiet tekort (Boeije e.a., 2009, p.153). Als zodanig kunnen er hierdoor geen algemeen geldende uitspraken worden gedaan over het geheel aan Molukse migrantenorganisaties. Dit gebrek aan externe validiteit hoeft echter geen groot probleem te zijn. Vooral omdat de onderzochte organisaties als gezegd zijn geselecteerd op basis van importantie en diversiteit en er dus wel degelijk een goed overzicht wordt gegeven van de toonaangevende organisaties en de verschillende soorten Molukse migrantenorganisaties die er in Nederland te vinden zijn. Voor een inventariserend en explorerend onderzoek als dit levert deze selectie dan ook zeer zeker bruikbare en waardevolle resultaten op.

4.5.2) De betrouwbaarheid van het onderzoek

Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen, heeft er een zekere standaardisatie plaatsgevonden met betrekking tot de interviews die de basis vormen voor dit onderzoek. Meer specifiek heeft deze standaardisatie betrekking gehad op (1) de inhoud van de vragen en (2) de volgorde van de vragen. Als gezegd is het doel van deze standaardisatie geweest om de waarnemingen die aan de basis van het onderzoek liggen zo betrouwbaar mogelijk te maken. De betrouwbaarheid van een onderzoek hangt namelijk af van de mate waarin waarnemingen “worden beïnvloed door toevallige of niet-systematische fouten” en dergelijke fouten komen minder vaak voor wanneer de methode van dataverzameling gestandaardiseerd is (Boeije e.a., 2009, p.275). Een voorgestructureerd interview zoals dat gebruikt is in dit onderzoek kan dan ook worden gezien als een betrouwbaar meetinstrument.

4.6) De data-analyse

Op het moment dat de vertegenwoordigers van de eerdergenoemde Molukse migrantenorganisaties waren geïnterviewd, moesten de antwoorden op de vragen op een systematische manier worden geanalyseerd. Wat dit betreft is er, zoals eerder reeds is aangegeven, voor gekozen om alle interviews uit te schrijven. Vervolgens konden de antwoorden met elkaar worden vergeleken. Deze vergelijking kon gemakkelijk plaatsvinden, daar ieder interview als gezegd volgens hetzelfde stramien is verlopen.

Bij de vergelijking van de antwoorden op de vragen is er vooral gelet op de kernwoorden in de antwoorden van de geïnterviewden. Dit wil zeggen dat bij iedere vraag de kernwoorden uit de antwoorden zijn gedestilleerd en dat op basis van deze kernwoorden vervolgens de vergelijking van de antwoorden heeft plaatsgevonden. Op deze wijze konden zowel overeenkomsten als verschillen in de antwoorden van de geïnterviewden gemakkelijk worden gedetecteerd.

4.7) De beperkingen van het onderzoek

Zoals in de paragraaf over de representativiteit van het onderzoek reeds is aangegeven, is de selectie van de geïnterviewde Molukse migrantenorganisaties niet representatief voor de gehele populatie. Dit omdat er geen steekproef heeft plaatsgevonden, maar er juist sprake is geweest van een weldoordacht selectieproces. Dit is uiteraard een beperking van dit onderzoek. De resultaten kunnen niet worden gegeneraliseerd en als zodanig zal het onderzoek ook niet leiden tot enkele algemeen geldende uitspraken over de activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Desalniettemin schetsen de resultaten echter wel degelijk een goed beeld van wat voor een activiteiten er worden ondernomen door de verschillende Molukse migrantenorganisaties in Nederland. Dit omdat er als gezegd is geselecteerd op basis van importantie en diversiteit. De belangrijkste organisaties zijn geïnterviewd en daarnaast zijn er ook enkele wat kleinere organisaties opgenomen in de selectie om de aanwezige diversiteit in beeld te brengen.

5. De kenmerken van Molukse migrantenorganisaties in Nederland

Nu de methodologie van het onderzoek aan de orde is gekomen, worden in de komende drie hoofdstukken de gevonden resultaten besproken. Hierbij worden de drie deelvragen een voor een behandeld. Allereerst worden in dit hoofdstuk de kenmerken van Molukse migrantenorganisaties in Nederland onder de loep genomen. Hierbij is er voor gekozen om eerst een zeer beknopte beschrijving te geven van het aantal Molukse organisaties in Nederland. Vervolgens wordt de focus verlegd naar de dertien onderzochte organisaties. Hierbij wordt dan allereerst gekeken naar de kenmerken van het bestuur, om vervolgens enkele algemenere kenmerken van de onderzochte organisaties te behandelen. Bij dit laatste moet worden gedacht aan zaken zoals de aanleiding voor de oprichting van de organisatie, het ledenbestand en de financiële zaken.

5.1) Molukse migrantenorganisaties in Nederland

Nederland huisvest een groot aantal Molukse migrantenorganisaties. Hoe groot dit aantal precies is, is moeilijk te zeggen omdat daar geen actuele gegevens van zijn. Desalniettemin kan er wel worden gezegd dat er in het jaar 2004 een aantal van 369 Molukse organisaties was in Nederland (van Heelsum, 2004b). Verder kan met betrekking tot dit getal van 369 organisaties worden gesteld dat veel van de in 2004 bestaande organisaties reeds zijn opgeheven en dat er tevens veel nieuwe Molukse organisaties zijn bijgekomen. Zo is het illustratief dat er van de dertien organisaties die voor dit onderzoek zijn geïnterviewd er al vier later dan 2004 zijn opgericht. Desalniettemin geeft het aantal organisaties dat er in 2004 was toch een idee van het aantal Molukse migrantenorganisaties in Nederland.

5.2) De kenmerken van het bestuur

Wanneer er wordt ingezoomd op de dertien onderzochte Molukse migrantenorganisaties en er wordt gekeken naar de omvang van het bestuur, blijkt dat de bestuursgrootte varieert van drie tot zeven bestuursleden. Hierbij komt het aantal bestuursleden gemiddeld uit op een getal van 4,8. Afgerond bestaat het bestuur van de onderzochte Molukse migrantenorganisaties gemiddeld dus uit zo'n vijf leden.

Voor wat betreft de samenstelling van de besturen is het opvallend dat er zowel geheel mannelijke en geheel vrouwelijke besturen zijn, als ook gemengde besturen. De gemengde besturen komen veruit het meeste voor. Acht van de dertien onderzochte organisaties heeft een gemengd bestuur met zowel mannen als vrouwen. Verder zijn er dan nog drie organisaties met een bestuur met alleen maar mannen en twee organisaties met een bestuur met alleen maar vrouwen.

Kijkend naar de leeftijd van de bestuursleden blijkt dat de meeste besturen bestaan uit mensen die allemaal in de vijftig of de zestig jaar oud zijn. Dit is het geval in acht van de dertien onderzochte organisaties. Het overgrote deel van de besturen bestaat dan ook uitsluitend uit mensen van de tweede generatie. Er zijn slechts twee organisaties waarbij er ook iemand van de derde generatie in het bestuur zit. Dit zijn Stichting Domiliana en Stichting Ortega.

Naast het geslacht en de leeftijd van de bestuursleden van de onderzochte Molukse migrantenorganisaties, is er ook een inventarisatie gemaakt van het opleidingsniveau van de bestuursleden. Hierbij is gevraagd naar de hoogst genoten opleiding. Opvallend is dat de hoogst genoten opleiding van de bestuursleden relatief hoog ligt. In zeven van de dertien gevallen is het opleidingsniveau van alle bestuursleden hoger of gelijk aan HBO niveau². In de gevallen waar dit niet zo is, is het vaak een combinatie van HBO en MBO. Geen enkele organisatie heeft een bestuur dat uitsluitend bestaat uit mensen met een opleiding lager dan HBO.

Tabel 1: De kenmerken van het bestuur van de dertien onderzochte organisaties

	Bestuursgrootte	Geslacht	Leeftijd	Opleidingsniveau
BEA	6 leden	Alleen vrouwen	Gemiddeld 60 jaar	HBO en WO
Dekat di Hati	3 leden	Alleen mannen	Tussen de 44 en 60 jaar	HBO en WO
Domiliana	5 leden	Gemengd	Tussen de 35 en 66 jaar	MBO, HBO en WO
HMIN	6 leden	Gemengd	Tussen de 54 en 63 jaar	HBO en WO
Mamana	5 leden	Gemengd	Tussen de 55 en 65 jaar	LBO, MBO en HBO
Mheer voor Fako	5 leden	Gemengd	Tussen de 53 en 60 jaar	MBO en HBO
Ortega	3 leden	Gemengd	Tussen de 30 en 55 jaar	HBO
PAASAA	5 leden	Gemengd	Tussen de 40 en 60 jaar	MBO en HBO
Rahan Yam-tel	4 leden	Gemengd	Tussen de eind 40 en de eind 50	MBO en HBO
SSVA	7 leden	Gemengd	Tussen de 55 en 69 jaar	MBO en HBO
Tiga Batang Air	3 leden	Alleen mannen	Allemaal boven de 60 jaar	Vergelijkbaar met HBO
Titane	3 leden	Alleen mannen	Tussen de 60 en 77 jaar	Vergelijkbaar met HBO
VvVM	7 leden	Alleen vrouwen	Tussen de 51 en 62 jaar	HBO

Bron: Eigen interviews

5.3) De aanleiding voor de oprichting

Voor wat betreft het jaar van oprichting is het opvallend dat zeven van de dertien onderzochte organisaties zijn opgericht in de periode van 1999 tot 2004. Verder zijn er twee organisaties voor 1999 opgericht en zijn er vier organisaties na 2004 opgericht. Deze concentratie in de periode van 1999 tot 2004 hangt samen met het uitbreken van de burgeroorlog die gedurende een groot deel van deze periode de Molukken in zijn greep hield. In maar liefst acht van de dertien gevallen gaven de geïnterviewden dan ook expliciet aan dat deze burgeroorlog, of de

² Of een niet meer bestaand maar vergelijkbaar diploma.

nasleep daarvan, de aanleiding was om de organisatie op te richten. Of, zoals respondent X1³ het verwoordde: *“Mensen verkeerden in nood. Mensen moesten vluchten. Dat was de aanleiding om die mensen te steunen.”* Veel mensen kwamen in nog grotere armoede terecht dan in de periode voor de onlusten en dat was voor X4 doorslaggevend om zich bezig te gaan houden met ontwikkelingssamenwerking op de Molukken. Voor X8 was het feit dat veel kinderen als gevolg van de burgeroorlog buiten het onderwijs waren komen te vallen de directe aanleiding om zich te mengen in de situatie op de Molukken. Zo zijn er dus verschillende motieven geweest om een Molukse hulporganisatie op te richten, maar deze hebben in het overgrote deel van de gevallen wel te maken gehad met het uitbreken en de gevolgen van de Molukse burgeroorlog in 1999.

Voor wat betreft de resterende vijf organisaties blijkt dat deze zijn opgericht als gevolg van het feit dat er in de meeste gevallen een familiale relatie is met de mensen op de Molukken. Zo was X10 bijvoorbeeld al langer bezig met het verstrekken van hulp aan familieleden en mensen met dezelfde hulpvraag als zijn eigen familie en heeft hij in 2006 besloten om een stichting op te richten. Dit omdat *“je dan organisatorisch gezien veel meer aan de bak kunt komen.”*

5.4) De leden van de organisaties

De meeste onderzochte organisaties zijn geen lidorganisaties. Negen van de dertien organisaties hebben namelijk geen leden. Deze organisaties hebben in de meeste gevallen echter wel de beschikking over een vaste groep vrijwilligers. Het aantal vrijwilligers varieert van de vijf tot de vijfentwintig personen.

De organisaties die wel leden hebben zijn Dekat di Hati, Stichting Ortega, PAASAA en Tiga Batang Air. Hierbij moet worden gezegd dat het aantal leden enorm varieert. Zo heeft Dekat di Hati tien, Stichting Ortega vijftien, Tiga Batang Air vijfentwintig en PAASAA maar liefst tweehonderdvijftig leden. De uitzonderlijke positie van PAASAA heeft te maken met het feit dat deze organisatie primair gericht is op ondersteuning van de Molukse gemeenschap in Nederland. Zij houden zich ook bezig met ontwikkelingswerk op de Molukken, maar dit is voor hen slechts een nevenactiviteit. Voor alle andere onderzochte organisaties is het ondersteunen van de mensen op de Molukken echter de hoofdactiviteit.

Voor wat betreft de betrokkenheid van de derde generatie Molukse migranten bij de onderzochte organisaties, blijkt dat deze groep in de meeste gevallen slechts een bescheiden rol speelt. Zo zijn er, zoals eerder reeds is aangegeven, weinig bestuursleden van de derde generatie en zijn er, daarnaast, ook relatief weinig leden en vrijwilligers die tot de derde generatie behoren. Het overgrote deel van leden en vrijwilligers bestaat dan ook uit mensen van de tweede generatie. Zo heeft HMIN bijvoorbeeld een groep van vijfentwintig vrijwilligers, waarvan er slechts één tot de derde generatie behoort. Dit lijkt erop te wijzen dat

³ Om de anonimiteit van de respondenten veilig te stellen is ervoor gekozen om de uitspraken van de geïnterviewden niet aan de namen van de betreffende respondenten te koppelen. De namen zijn hier dan ook vervangen voor de aanduiding X1 tot en met X13.

de wens om zich in te zetten voor het gebied van herkomst bij de derde generatie minder sterk aanwezig is dan bij de tweede generatie.

5.5) De financiële zaken van de organisaties

Bijna de helft van de organisaties geeft aan dat zij zonder een jaarbudget werken. Dit houdt in dat zij er niet ieder jaar naar streven om een van tevoren vastgesteld bedrag op te halen om daar vervolgens projecten mee op te zetten. Om precies te zijn geldt dit voor zes van de dertien organisaties. Zij geven aan dat ze werken op projectbasis en dat het daarom verschilt hoeveel ze per jaar uitgeven en binnen moeten halen. Voor sommige van deze organisaties is het beoogde project bepalend voor hoeveel geld ze binnen willen halen. Dit geldt bijvoorbeeld voor Stichting Rahan Yam-tel. Hier geeft X10 aan dat ze als volgt te werk gaan: *“Als we geld nodig hebben, dan organiseren we een activiteit. En dan heb je een target van we nou willen we zoveel binnenhalen.”* Voor andere organisaties is het juist andersom: daar is niet het beoogde project bepalend voor hoeveel geld ze willen binnenhalen, maar is juist het geld dat ze hebben binnengehaald bepalend voor de projecten die ze ondernemen. Een voorbeeld van een organisatie die haar projecten op deze manier benaderd is Stichting Mamana. Respondent X5 verwoordt haar aanpak als volgt: *“We kijken eigenlijk naar hoeveel er is en dan pas waar we dat aan uit kunnen geven.”*

Voor wat betreft de zeven organisaties die aangeven wel over een jaarbudget te beschikken, blijkt dat er een enorme variatie is in de hoogte van de geldbedragen die er met de verschillende organisaties gemoeid zijn. Zo heeft Stichting BEA bijvoorbeeld een relatief klein budget van slechts achthonderd euro per jaar en heeft, aan de andere kant van het spectrum, Titane de beschikking over zo'n vijfenzeventig tot honderdduizend euro per jaar. Wat het jaarbudget betreft hebben ook Stichting Samenwerking Vlissingen Ambon (SSVA) en Help de Molukken in Nood (HMIN) een relatief fors jaarbudget. Zij beschikken respectievelijk over een bedrag van tussen de zeventig en de tachtigduizend euro per jaar en een bedrag van zo'n vijftigduizend euro per jaar. De rest van budgetten liggen tussen de vierduizend en de vijftienduizend euro per jaar.

De vraag is echter hoe deze organisaties aan hun financiële middelen komen. Allereerst is het van belang om hier te vermelden dat slechts drie organisaties subsidie krijgen van de Nederlandse overheid. Dit zijn de SSVA, Stichting Mheer voor Fako en Vrouwen voor Vrede op de Molukken. Het gaat hierbij om gemeentesubsidies. Er moet echter wel worden vermeld dat het in alle gevallen gaat om kleine bedragen.

Naast deze drie organisaties die overheidssubsidies ontvangen, zijn er echter ook vier organisaties die subsidie ontvangen of ontvingen van grote medefinancieringsorganisaties als Novib, Cordaid en, tot voor kort, NCDO. Deze vier organisaties zijn Stichting HMIN, Stichting Ortega, Titane en, wederom, Vrouwen voor Vrede op de Molukken. De bijdrage van deze medefinancieringsorganisaties is in drie van de vier gevallen aanzienlijk te noemen. Zo werden bij Titane tot 2012 bijvoorbeeld jaarlijks zo'n tachtig procent van alle uitgaven gedekt door Cordaid. Sinds dit jaar is dit percentage echter teruggebracht naar vijftig procent, maar dit kan uiteraard nog steeds als een aanzienlijk deel van het jaarbudget worden gezien. Het

feit blijft echter dat een dergelijke forse bijdrage van medefinancieringsorganisaties alleen voor deze vier organisaties geldt, en niet voor de overige negen onderzochte Molukse migrantenorganisaties.

De belangrijkste inkomstenbron van de meeste onderzochte Molukse organisaties bestaat dan ook niet uit subsidies van de overheid of van medefinancieringsorganisaties. De vraag is echter: waaruit dan wel? Wat dit betreft kan er in zijn algemeenheid worden gezegd dat het houden van acties voor alle organisaties een belangrijke inkomstenbron is. Denk hierbij aan het organiseren van evenementen zoals benefietavonden, een sponsorloop, een loterij, de verkoop van Molukse producten op markten, muziek- en dansavonden en dergelijke.

Naast het organiseren van dergelijke evenementen zijn er echter nog andere inkomstenbronnen die van belang zijn om hier te noemen. Zo ontvangen de meeste organisaties ook geld van donoren. Dit kunnen grote donoren zijn, zoals in het geval van HMIN, die van een woningbouwcorporatie jaarlijks zo'n veertigduizend euro krijgt, maar het kunnen ook kleine donoren zijn, zoals in het geval van Stichting BEA, die donoren heeft die hen voor zo'n tien tot vijftien euro per maand sponsoren. Vaak zijn de donoren mensen die zelf betrokken zijn bij de organisatie, als lid of als vrijwilliger, of mensen uit het netwerk van mensen die actief zijn bij de organisatie.

Afgezien van donaties krijgen enkele organisaties ook inkomsten uit giften. Giften verschillen van donaties, omdat ze in tegenstelling tot de laatstgenoemde eenmalig zijn. Verder wordt er ook geld verkregen uit fondsen die worden aangeschreven voor ondersteuning van de projecten en worden er in enkele gevallen door Rotary en Lions Clubs gelden beschikbaar gesteld.

Tabel 2: De inkomstenbronnen van de dertien onderzochte organisaties

	Acties	Donaties	Subsidies	Giften	Fondsen	Rotary en Lions clubs
BEA	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee
Dekat di Hati	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee
Domiliana	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee
HMIN	Ja	Ja	Ja, MFO	Nee	Nee	Ja
Mamana	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee
Mheer voor Fako	Ja	Ja	Ja, Gemeente	Nee	Ja	Nee
Ortega	Ja	Nee	Ja, MFO	Ja	Nee	Nee
PAASAA	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
Rahan Yam-tel	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
SSVA	Ja	Ja	Ja, Gemeente	Nee	Ja	Ja
Tiga Batang Air	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
Titane	Ja	Ja	Ja, MFO	Ja	Nee	Nee
VvVM	Nee	Ja	Ja, MFO en Gemeente	Nee	Ja	Nee

Bron: Eigen interviews

5.6) Conclusie

Nederland huisvest een groot aantal Molukse migrantenorganisaties. Hoeveel dit er precies zijn is echter moeilijk te zeggen omdat er geen actuele data beschikbaar zijn over dit onderwerp. Voor wat betreft de dertien onderzocht organisaties kan desondanks worden gesteld dat zij een bestuur hebben van gemiddeld vijf personen. Deze besturen zijn in het grootste deel van de gevallen gemengd en bestaan dus uit zowel mannen als vrouwen. Verder bestaan deze besturen voornamelijk uit migranten van de tweede generatie en is het opleidingsniveau van de bestuursleden relatief hoog. Hiernaast zijn de meeste organisaties opgericht als een reactie op de burgeroorlog die uitbrak in 1999 en blijkt dat het overgrote deel van de organisaties geen leden heeft. Tevens heeft bijna de helft van de onderzochte organisaties geen jaarbudget, omdat ze werken op projectbasis. Voor wat betreft de zeven organisaties die aangeven wel over een jaarbudget te beschikken, blijkt dat er een enorme variatie is in de hoogte van de budgetten. De vraag is echter, hoe komen de onderzochte organisaties aan hun financiële middelen? Wat dit betreft blijkt dat het organiseren van evenementen en het houden van acties voor veel van de onderzochte organisaties een belangrijke inkomstenbron is. Daarnaast zijn er nog subsidies van de Nederlandse lokale overheid en/of medefinancieringorganisaties, donaties, giften, fondsen en Rotary en Lions clubs waarmee er gelden worden binnengehaald.

6. De kenmerken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties in Nederland

In dit hoofdstuk wordt er allereerst kort aandacht besteed aan de doelstellingen, de achterliggende gedachte van de ondernomen activiteiten en de doelgroep van de onderzochte organisaties. Vervolgens wordt er gekeken naar de ondernomen activiteiten, de aard van deze activiteiten, de geografische spreiding van de activiteiten, de samenwerking met organisaties op de Molukken en organisaties in Nederland, de tot nu toe geboekte resultaten en, als laatste, de terugkoppeling naar de typologie van migrantenorganisaties van Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, pp. 15-21).

6.1) *De doelstellingen*

In de doelstellingen van de onderzochte organisaties is er aandacht voor een breed scala aan thema's. Zo is er in veel van de gevallen aandacht voor armoedebestrijding, economische ontwikkeling, schoon drinkwater, medische zorg en onderwijs. Met name onderwijs is een thema dat veel wordt genoemd in de doelstelling van de onderzochte organisaties. Dit thema wordt maar liefst zes keer expliciet genoemd. Vaak is het echter wel zo dat de doelstelling van de onderzochte organisaties niet slechts één thema beslaat. Meestal is het een combinatie van verschillende thema's die van belang worden geacht. De doelstelling van Stichting Domiliana is hiervoor illustratief. Deze doelstelling luidt als volgt: Domiliana wil *“bijdragen aan de sociaal-maatschappelijke, economische én educatieve ontwikkeling op de Molukken”* (Domiliana, 2013). De doelstellingen zijn dus vaak erg breed.

Naast de vijf hierboven genoemde thema's zijn er uiteraard ook nog andere thema's die worden genoemd. Zo is voor Stichting Mamana bijvoorbeeld het reduceren van het sterftecijfer van moeder en kind het belangrijkste doel en streeft Vrouwen voor Vrede op de Molukken naar een verbetering van de sociaal-maatschappelijke positie van vrouwen op de Molukken. Zo is er, ondanks de onmiskenbare nadruk op de eerder genoemde vijf thema's, toch een behoorlijke verscheidenheid binnen de verschillende doelomschrijvingen te vinden.

6.2) *De achterliggende gedachte van de ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten*

Naast het onder de loep nemen van de doelstellingen van de onderzochte organisaties is het ook van belang om te kijken naar de achterliggende gedachte van de ontwikkelingsgerichte activiteiten. Hierbij valt het op dat veel organisaties aangeven dat ze de zelfredzaamheid van de Molukse bevolking willen vergroten. Deze term wordt in vijf van de dertien interviews expliciet genoemd. Zo geeft X1 bijvoorbeeld aan dat het één van de subdoelen van HMIN is om de zelfredzaamheid van de Molukse mensen te vergroten. Ze willen ervoor zorgen dat de

Molukse burger in de toekomst op eigen benen kan staan. In dit kader zegt X1 het volgende: *“We geloven dat mensen allemaal met talenten en eigen kracht en eigen kennis dingen kunnen doen. Wij steunen de mensen op die manier. We geven geen vis, we geven hengels.”* Het vergroten van de zelfredzaamheid van de Molukse burger is dan ook een belangrijk thema voor HMIN. Dit geldt overigens ook voor SSVA, Stichting Dekat di Hati, Stichting Ortega en Titane. Voor de SSVA is het stimuleren van de zelfredzaamheid van de Molukkers daar zelfs een prioriteit. Respondent X2 verwoordt dit als volgt: *“zelfredzaamheid is voor ons werkelijk een kernbegrip.”* Ook X3 van Stichting Dekat di Hati geeft aan dat het zelfredzaam maken van de Molukse bevolking voor hem van groot belang is. Hij zegt hierover: *“Ik geloof niet zo in de afhankelijkheid van hulp. Want dan kunnen we blijven sturen.”* Samengevat is het dus de insteek van veel van de onderzochte organisaties om juist deze afhankelijkheid van hulp te voorkomen en om er voor te zorgen dat de Molukse bevolking op den duur op eigen benen leert staan.

Afgezien van deze wens met betrekking tot het vergroten van de zelfredzaamheid van de Molukse burger, moet een ander aspect van de hulp van Molukse migrantenorganisaties in Nederland hier ook worden genoemd. Dit betreft het feit dat het de insteek van veel organisaties is om vraaggericht te werk te gaan. Dit wordt in zeven van de dertien interviews benadrukt. Respondent X4 zegt hierover: *“Nadrukkelijk hebben we tot nu toe altijd gezegd dat alle verzoeken van daar moeten komen. We werken vraaggericht. Het is dus niet dat wij allerlei dingen bedenken.”* Verder geeft hij nog aan dat Molukse mensen uit Nederland vaak de neiging hebben om te bepalen wat goed is voor de mensen daar en dat zijn organisatie dat juist niet wil doen. Hij is van mening dat de mensen daar zelf moeten aangeven waar zij behoefte aan hebben. Als gezegd staat X4 hierin niet alleen. Zo zegt ook respondent X1 bijvoorbeeld: *“We gaan niks bedenken. De vraag moet van die mensen zelf komen. Wat zij nodig hebben, daar anticiperen wij op.”*

6.3) De doelgroep

De meest voorkomende doelgroep van de onderzochte organisaties bestaat uit kinderen. Deze doelgroep wordt zeven keer genoemd in de dertien gehouden interviews en is tevens in drie van de zeven gevallen de enige doelgroep waarop de desbetreffende organisaties zich richten. Het gaat hierbij, met uitzondering van de doelgroep van Stichting Mamana, steeds om schoolkinderen. Dit kunnen kinderen van de basisschool zijn, maar het kunnen ook kinderen van de middelbare school zijn. In sommige gevallen bestaat de doelgroep zelfs uit een combinatie van beiden. Zo richt Stichting Domiliana zich bijvoorbeeld zowel op kinderen van de basisschool als op kinderen van het voortgezet onderwijs.

Naast schoolkinderen zijn er echter ook organisaties die zich richten op ondersteuning van jongeren. Deze doelgroep wordt twee keer expliciet genoemd. Hierbij gaat het dan om studenten of jonge ondernemers. Of, wederom, een combinatie van beiden. Zo richt Stichting Dekat di Hati zich bijvoorbeeld zowel op studerende jongeren als op jongeren met ondernemingsplannen.

Een derde doelgroep die kan worden onderscheiden betreft vrouwen. Deze doelgroep wordt drie keer genoemd en is in één geval de enige doelgroep waarop de desbetreffende organisaties zich richten. Dit laatste is het geval voor Vrouwen voor Vrede op de Molukken. Bij de andere twee gevallen dat vrouwen als doelgroep worden genoemd, is er sprake van een combinatie tussen vrouwen en kinderen. Dit is het meest expliciet het geval voor Stichting Mamana. Zij richt zich op het ondersteunen van moeder en kind, met als doel om het sterftcijfer van kinderen te reduceren.

Een vierde doelgroep die meer dan eens wordt genoemd bestaat uit kansarme mensen. Deze term wordt drie keer genoemd. Het gaat hierbij om de allerarmste mensen die slechts twee tot drie euro per dag verdienen. Dit zijn vaak boeren, vissers en andere werklui.

Als laatste moet hier dan nog de geografisch bepaalde doelgroep worden genoemd. Dit betreft hulp die wordt gegeven aan een bepaalde geografische regio of aan een bepaald dorp. Een voorbeeld van een organisatie die een dergelijke geografisch bepaalde doelgroep heeft is PAASAA. Zij richt zich uitsluitend op het verlenen van hulp aan de bewoners van het dorpje Ameth op het eiland Nusalaut. Een ander voorbeeld is Stichting Mheer voor Fako. Ook deze organisatie richt zich op het verlenen van hulp aan de bewoners van één bepaald dorp: Fako. Een laatste voorbeeld van een organisatie met een geografisch bepaalde doelgroep is Stichting Ortega. Zij richt zich uitsluitend op mensen uit de Zuid-Oost en de Zuid-West Molukken.

6.4) De ondernomen activiteiten

Voor wat betreft de ontwikkelingsgerichte activiteiten die de dertien onderzochte Molukse migrantenorganisaties ondernemen, valt het direct op dat er een enorme verscheidenheid aan activiteiten is. Zo worden er projecten ondernomen op het gebied van onderwijs, huizenbouw en constructie, microkredietverstrekking, medische zorg, watervoorziening en sanitair, landbouw en visserij, empowerment van vrouwen, good governance, milieueducatie en dergelijke. Over het algemeen betreft het hier vrij eenvoudige projecten, zoals bijvoorbeeld het ondersteunen van schoolkinderen en het bouwen van huizen scholen of gezondheidscentra, maar er zijn ook, zij het in mindere mate, complexere projecten die worden uitgevoerd. Denk bij dit laatste bijvoorbeeld aan trainingen om vrouwen bewuster te maken van hun maatschappelijke positie (door VvVM) en trainingen om tot een beter lokaal bestuur te komen (door Titane). In deze paragraaf is er echter voor gekozen om niet alle ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten te bespreken, maar om juist tot een beknopt overzicht van de belangrijkste activiteiten te komen. Hierbij worden de zes meest voorkomende categorieën van de verleende hulp kort besproken.

6.4.1) Onderwijs

Binnen de activiteitenpakketten van de onderzochte Molukse migrantenorganisaties is vooral onderwijs een veel voorkomend thema. Wat dit betreft geven maar liefst elf van de dertien onderzochte organisaties aan dat zij zich bezighouden of hebben beziggehouden met onderwijsprojecten. In de meeste gevallen richten deze projecten zich op kinderen van de

basisschool of het middelbare onderwijs. In een enkel geval gaat het echter ook om studenten van de universiteit. Wat er dan precies voor de schoolgaande kinderen of jongeren wordt gedaan varieert sterk. Zo worden in het geval van Mheer voor Fako en Tiga Batang Air bijvoorbeeld het schoolgeld, de uniformen, de schoenen, de schooltas, de boeken en de schriften bekostigd en worden de kinderen tevens ondersteund op het gebied van voedselvoorziening en huisvesting. Aan de andere kant van het spectrum bevinden zich HMIN, VvVM en PAASAA. Zij geven aan één keer de leermiddelen te hebben aangeschaft voor een groep schoolkinderen. Hierover zegt X1: “*maar dat gebeurt allemaal tussendoor*”, want de focus van hun activiteiten ligt elders. Een laatste variabele die hier moet worden besproken betreft het aantal schoolkinderen dat wordt ondersteund. Ook dit verschilt onder de onderzochte organisaties. Zo varieert dit aantal van vijfenvijftig schoolkinderen bij Stichting Domiliana tot twaalf kinderen bij Stichting BEA.

6.4.2) Huizenbouw en constructie

Afgezien van de sterke focus op onderwijsprojecten richten ook relatief veel organisaties zich op huizenbouw en constructiewerkzaamheden. Dit geldt voor acht van de dertien geïnterviewde organisaties⁴. Ook hierbij verschilt de focus en de omvang van de aangeboden hulp weer enorm. Zo is voor HMIN huizenbouw haar prioriteit en heeft zij reeds 800 huizen helpen bouwen. Zij ziet huisvesting als een basisbehoefte en betaalt daarom zo'n dertig tot veertig procent van de bouwkosten als zij besluiten om een bepaald huishouden te ondersteunen. Aan de andere kant van het spectrum ligt in dit geval Tiga Batang Air. Zij hebben in het kader van armoedebestrijding eenmalig een huis gebouwd voor een bejaard echtpaar dat in grote armoede leefde.

Naast huizenbouw vinden er ook allerlei andere constructiewerkzaamheden plaats. Zo heeft Rahan Yam-tel een keer een school opgeknapt, heeft Mheer voor Fako een aanbouw van een schoolgebouw gedaan en tevens een deel van de school gerenoveerd en een schoolpleintje aangelegd en heeft Ortega onder andere het gebouw voor een school en voor een medische post gebouwd. Kort gezegd: er wordt ook veel geïnvesteerd in de infrastructuur van het onderwijs en, zij het in wat mindere mate, de gezondheidszorg.

6.4.3) Microkredietverstrekking

Wanneer er wordt gekeken naar microkredietverstrekking, blijkt dat dit in zes van de dertien gevallen wordt gedaan. Ook het verstrekken van microkrediet is daarmee een relatief veel voorkomende ontwikkelingsgerichte activiteit onder de onderzochte Molukse migrantenorganisaties. Wederom is het echter zo dat de mate waarin de verschillende organisaties zich bezighouden met deze manier van kredietverlening sterk varieert. Zo is het verstrekken van microkredieten voor Domiliana één van haar kernactiviteiten en geeft zij aan reeds zo'n tweehonderd microkredietprojecten te hebben gefinancierd. Dit zijn voornamelijk hele kleine leningen; zelfs voor microkrediet begrippen. Het gaat hierbij dan om bedragen van

⁴ Hieruit blijkt dus dat veel organisaties activiteiten op meerdere vlakken ondernemen. Er is dan ook geen sprake van een sterke specialisatie voor wat betreft de ondernomen activiteiten.

rond de honderd euro per kredietnemer. Domiliana heeft echter ook wel eens grotere leningen afgesloten, maar hierbij ondervond zij meer problemen met betrekking tot de aflossing en daarom heeft zij er voor gekozen om zich nu uitsluitend nog te richten op het verstrekken van hele kleine leningen. In de meeste gevallen verleent Domiliana haar kredieten overigens aan vrouwen. Dit ook met het oog op de vrouwenemancipatie. Afgezien van Domiliana doen als gezegd ook andere organisaties aan microkredietverstrekking. Zo verstrekt Dekat di Hati bijvoorbeeld microkredieten aan jongeren die hun dromen willen realiseren. Zij zijn momenteel bezig met het ondersteunen van een bedrijfje dat fietsen wil verhuren aan toeristen en aan de lokale bevolking. Daarnaast ondersteunen zij ook een veebedrijf dat kippen en varkens houdt en hebben ze krediet verstrekt om een kledingbedrijf op te starten.

6.4.4) Andere belangrijke hulphema's: medische zorg, watervoorziening en sanitair

Met het benoemen van onderwijs, huizenbouw en constructie, en microkredietverstrekking zijn de drie meest voorkomende typen hulpverlening aan de orde gekomen. Naast deze drie vormen van ontwikkelingshulp zijn er echter nog drie andere thema's die hier dienen te worden besproken. Dit omdat ook zij relatief veel voorkomen onder de ontwikkelingsgerichte activiteiten van de dertien onderzochte Molukse migrantenorganisaties. Dit zijn de eerder genoemde categorieën medische zorg, watervoorziening en sanitaire voorzieningen. De term medische zorg komt vijf keer voor in het activiteitenpakket van de onderzochte organisaties. Projecten die betrekking hebben op watervoorzieningen en op het aanleggen van sanitaire voorzieningen worden beide vier keer genoemd.

Voor wat betreft de categorie medische zorg is er weer een grote verscheidenheid in de omvang van de ondernomen activiteiten. Zo is het verlenen van medische zorg voor SSVA de kernactiviteit en heeft zij relatief grote zorgprojecten gedaan. Zij heeft in de beginjaren van de stichting enkele Molukse verpleegkundigen naar Nederland gehaald en opgeleid, zodat zij later aan het werk zouden kunnen in Molukse ziekenhuizen. Daarnaast, en belangrijker, voert de SSVA ook gratis operaties uit op de Molukken. Zij stuurt één keer per jaar een team dat gespecialiseerd is in oogheelkunde naar Ambon en dit team voert dan twee weken lang gratis oogoperaties uit. Eenzelfde soort concept passen zij ook toe op het gebied van urologie en plastische chirurgie, alleen gaan deze teams één keer per twee jaar richting Ambon. Naast de uitzending van deze operatieteams doet de SSVA nog een ander groot project op het gebied van medische zorg. Zo is zij bezig een oogkliniek op te zetten. Deze kliniek moet uiteindelijk op zichzelf gaan draaien en het oogoperatieteam gaan vervangen. Dit omdat de SSVA niet tot in lengte van dagen wil doorgaan met het zelf uitvoeren van oogoperaties. De SSVA is namelijk van mening dat de Molukse mensen het uiteindelijk zelf zullen moeten doen.

Waar de SSVA zich dus bezighoudt met meerdere relatief grote zorgprojecten, zijn de andere drie organisaties die zich bezighouden met medische zorg kleinschaliger bezig. Een voorbeeld van deze kleinschaligere hulp is te vinden in het trackrecord van Stichting Rahan Yam-tel. Zo heeft zij een keer eenmalig medische goederen verstuurd. Denk bij deze medische goederen aan zaken als verbanden, naalden, plaspotten, setjes chirurgisch materiaal zoals scharen, pincetten en mesjes en dergelijke. Deze goederen heeft zij verkregen uit giften van ziekenhuizen in Nederland en vervolgens verscheept naar de Kei eilanden op de Molukken. Hier is er dus geen sprake van het daadwerkelijk verlenen van medische zorg,

maar meer van het leveren van de goederen die ervoor nodig zijn om überhaupt medische zorg te kunnen verlenen.

Wanneer er vervolgens wordt gekeken naar watervoorziening en sanitaire voorzieningen, is er, vergeleken met de eerder genoemde categorieën, sprake van een minder grote diversiteit in de aangeboden hulp. Wat betreft de eerstgenoemde gaat het in de meeste gevallen om het waarborgen van schoon drinkwater. In enkele gevallen gaat het ook om waterputten of waterbakken die ook voor andere doeleinden worden gebruikt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan onderhoud of renovatie van plekken waar mensen zichzelf of hun kleren kunnen wassen. Wat betreft de tweede categorie, die van sanitaire voorzieningen, is er nog minder variëteit in de ondernomen activiteiten. Het gaat hierbij gewoon om het aanleggen van sanitaire voorzieningen op openbare plekken. Dit kan bij een school zijn, zoals in het geval van Stichting Mheer voor Fako, of het kunnen openbare toiletten zijn die worden aangelegd, zoals in het geval van Stichting Ortega.

Tabel 3: Overzicht van de belangrijkste ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten

	Onderwijs	Huizenbouw en constructie	Microkrediet	Medische zorg	Watervoorziening	Sanitair
BEA	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee
Dekat di Hati	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee
Domiliana	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee
HMIN	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja
Mamana	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee
Mheer voor Fako	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja
Ortega	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja
PAASAA	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee
Rahan Yam-tel	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee
SSVA	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
Tiga Batang Air	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee
Titane	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
V+VM	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee

Bron: Eigen interviews

6.5) De aard van de ondernomen activiteiten

Wat betreft de aard van de ondernomen activiteiten blijkt allereerst dat deze een vrij constant karakter hebben. Dit wil zeggen dat de ondernomen activiteiten in de meeste gevallen niet per jaar van elkaar verschillen, maar dat zij telkens weer onder dezelfde thema's vallen of zelfs dat bepaalde projecten meerdere jaren achter elkaar door blijven lopen. Dit laatste is vaak het geval bij onderwijsprojecten waarbij kinderen voor langere tijd worden ondersteund. Vaak is dit voor de duur van de opleiding. Kijkend naar de statistieken blijkt dat in acht van de dertien gevallen de activiteiten sinds het moment van oprichting hetzelfde zijn gebleven.

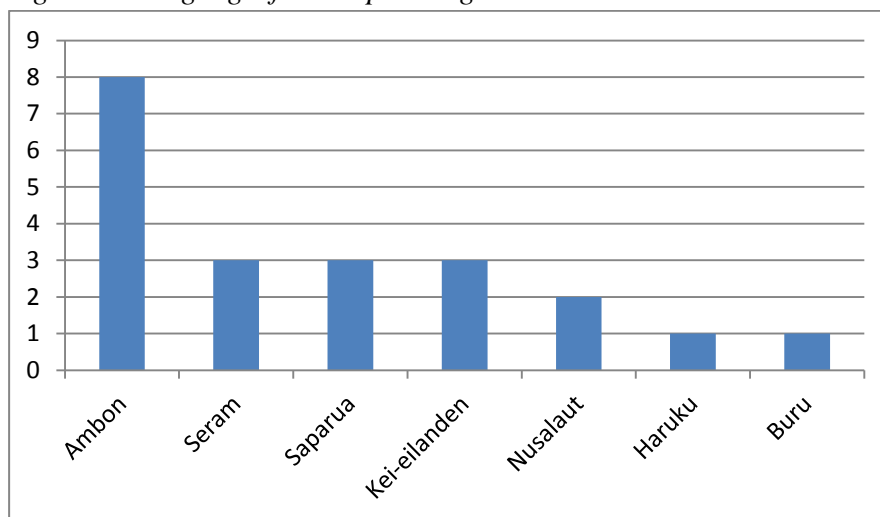
Afgezien van het feit dat de ondernomen activiteiten in het overgrote deel van de gevallen vrij constant zijn, is het ook zo dat de aangeboden hulp in de meeste gevallen structureel van aard is. Zo geven maar liefst elf van de dertien geïnterviewden aan dat zij hun hulp als structureel zouden omschrijven. Dit omdat er bij deze organisaties ieder jaar

projecten lopen en er dus doorlopend hulp wordt verleend. Er zijn slechts twee organisaties die hun eigen hulpverlening als incidenteel omschrijven. Dit zijn PAASAA en Stichting Rahan Yam-tel. Dit omdat zij niet ieder jaar projecten hebben lopen, maar eerder “eens in de zoveel tijd” (X7). Eigenlijk wordt er bij deze twee organisaties alleen hulp verleend als er een directe hulpvraag is. Respondent X10 zegt hierover: “Het is ook niet zo dat we ieder jaar projecten hebben. Alleen als er een vraag is, dan gaan we kijken of we daarop kunnen reageren. Zo niet, dan niet.”

6.6) De geografische spreiding van de ondernomen activiteiten

Het merendeel van de onderzochte organisaties concentreert haar activiteiten op het eiland Ambon. In totaal zijn er eenentwintig werklocaties genoemd door de onderzochte organisaties en hiervan betreffen er acht het eiland Ambon (zie figuur 3).

Figuur 3: De geografische spreiding van de ondernomen activiteiten

Bron: Eigen interviews

De reden dat het overgrote deel van de onderzochte organisaties zich richt op projecten op het eiland Ambon is dat dit eiland het centrum van de maatschappelijke en economische activiteiten op de Molukken vormt. Ambon is het dichtstbevolkte eiland van de Molukken en is tevens het eiland met de meeste faciliteiten. Zo is bijvoorbeeld de enige universiteit van de Molukken gevestigd op Ambon en geldt dit tevens voor het enige echte ziekenhuis. Ambon is dan ook het centrale punt van de Molukken te noemen.

Los van de activiteiten op het eiland Ambon, vinden de meeste andere activiteiten plaats in de nabije omgeving van Ambon op eilanden als Seram, Saparua, Nusalaut en Haruku. Samen met Ambon vormen deze vier andere eilanden de geografische regio van de Midden Molukken. Als zodanig kan er dan ook worden gesteld dat het overgrote deel van alle ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten zich concentreert op de Midden Molukken. Voor Stichting Domilliana is het zelfs deze gehele regio die in geografische zin haar focus vormt. Zij heeft er bewust voor gekozen om zich uitsluitend op de Midden Molukken te

richten, omdat deze regio overzichtelijk is. De keuze voor de Midden Molukken heeft voor Domiliana dan ook te maken met de bereikbaarheid van en tussen de eilanden. Respondent X4 zegt hierover: *“De Midden Molukken zijn namelijk gewoon het best bereikbaar. Het is een overzichtelijk gebied. Ook voor de counterpartner die het moet monitoren”* (X4).

Hiernaast zijn er drie organisaties die zich volledig op een ander gebied richten: de Zuid-Oost en de Zuid-West Molukken. Hierbij gaat het over het algemeen om de zogenaamde Kei eilanden (zie figuur 4). Zowel Stichting Ortega als Stichting Mheer voor Fako en Stichting Rahan Yam-tel richten zich in meerdere of mindere mate op deze eilanden. Voor wat betreft de twee laatstgenoemde kan zelfs worden gezegd dat zij zich uitsluitend op de Kei eilanden richten. Voor Mheer vor Fako is dit omdat het dorpje Fako op één van de Kei eilanden ligt. Zij zetten zich uitsluitend in voor Fako omdat dat is waar hun familie oorspronkelijk vandaan komt. Eenzelfde reden geldt voor Stichting Ortega en Stichting Rahan Yam-tel. Zij richten zich ook op dit gebied omdat hun familie uit deze regio afkomstig is.

Als laatste moet hier nog worden genoemd dat er ook twee organisaties zijn die zich niet uitsluitend richten op activiteiten op de Molukken, maar zich ook richten op activiteiten in Nederland. Dit zijn PAASAA en Vrouwen voor Vrede op de Molukken. Voor PAASAA vormen deze in Nederland ondernomen activiteiten de hoofdmoot van haar activiteitenpakket en voor VvVM is dit slechts een nevenactiviteit. De rest van de dertien onderzochte organisaties doet in Nederland verder alleen aan fondsenwerving.

6.7) De uitvoering van de activiteiten: samenwerking met de mensen daar

Vrijwel alle onderzochte organisaties hebben een samenwerkingsverband met een formele organisatie op de Molukken. Dit geldt voor tien van de dertien onderzochte organisaties. In de meeste gevallen wordt er samengewerkt met een partnerorganisatie waarmee een samenwerkingsverband is aangegaan. Deze organisaties zijn dan ook niet opgericht door de Molukse migrantenorganisaties uit Nederland. Het zijn simpelweg onafhankelijke NGO's waarmee een samenwerkingscontract is getekend en waarmee regelmatig contact wordt onderhouden via de telefoon, de e-mail of via werkbezoeken.

In drie gevallen is er echter sprake van een andersoortige samenwerking. Hier gaat het om organisaties uit Nederland die een zogenaamde ‘mirror organization’ hebben opgezet. Zoals reeds in het theoretisch kader is vermeld is een mirror organization een organisatie die is gevestigd in het gebied van herkomst en die is opgericht door de migrantenorganisatie in het land van bestemming om de implementatie van haar projecten te faciliteren (Nijenhuis en Zoomers, nog niet verschenen, pp.19-20). De drie organisaties die een mirror organization hebben opgezet zijn Stichting Mamana, Stichting BEA en Stichting Rahan Yam-tel. Het is hierbij wel van belang om te beseffen dat deze mirror organizations zeer kleinschalige organisaties zijn. Het gaat hierbij vaak om een organisatie bestaande uit slechts een handjevol individuen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden.

Figuur 4: Detailkaart van de Molukse eilanden

Bron: Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers, 1998

In alle gevallen verloopt de samenwerking op eenzelfde manier. In essentie is het zo dat de organisaties in Nederland zich bezighouden met de fondsenwerving, de monitoring en de verantwoording van de projecten en dat de partnerorganisaties op de Molukken het uitvoerende werk voor hun rekening nemen. Respondent X1 verwoordt dit punt als volgt: *“Wij doen alleen maar geld (...) En wij monitoren ze en geven op die manier ook informatie terug aan de sponsors.”* Voor de in Nederland gevestigde organisaties is dan ook geen uitvoerende rol weggelegd. Zij concentreren zich uitsluitend op de fondsenwerving, de monitoring en de verantwoording. Dit geldt voor alle projecten die er worden geïnitieerd. Respondent X4 verwoordt dit als volgt: *“Zij zijn eigenlijk een verlengstuk van ons. Voor de uitvoering.”* Op deze regel is echter één uitzondering te vinden. Deze wordt gevormd door de SSVA. Zij doet wel degelijk uitvoerend werk, waarbij zij als gezegd eens in de zoveel tijd een operatieteam vanuit Nederland naar de Molukken stuurt om gratis operaties uit te voeren.

Ook op een ander vlak vormt de SSVA een uitzondering. Zij werkt namelijk ook niet samen met een partnerorganisatie op de Molukken, maar in tegenstelling daartoe werkt zij samen met de Molukse overheid. In het bijzonder met de gemeente Ambon. Dit omdat deze organisatie onderdeel is van de stedenband die er bestaat tussen Vlissingen en Ambon. Hiermee is de SSVA dan ook een van de drie onderzochte organisaties die niet samenwerkt met een Molukse NGO of een mirror organization. De andere twee organisaties die dit ook niet doen zijn Stichting Mheer voor Fako en PAASAA. Zij werken niet samen met een NGO of een mirror organization, maar eerder met een aantal vertrouwelijke individuen die het werk daar voor hun uitvoeren. Ook in deze gevallen geldt dus weer dat de uitvoering voor de rekening van de mensen op de Molukken komt en dat de fondsenwerving, monitoring en de uiteindelijke verantwoording de taak van Mheer voor Fako en PAASAA is.

6.8) Andere vormen van samenwerking

Iets meer dan de helft van de onderzochte organisaties houdt zich ook bezig met samenwerking binnen Nederland. Zo geven zeven van de dertien organisaties aan dat zij samenwerken met andere in Nederland gevestigde organisaties. Een relatief vaak genoemde samenwerkingspartner is Titane. Dit is zeer waarschijnlijk omdat zij de grootste en meest verankerde Molukse organisatie is die zich bezighoudt met ontwikkelingssamenwerking in het gebied van herkomst. Titane kan als het ware worden gezien als een spin in het web. Naast Titane wordt echter ook Stichting Dekat di Hati vaak genoemd wanneer het gaat om samenwerkingsverbanden. Voor deze stichting staat samenwerken dan ook centraal in de aanpak van haar projecten. Hierover zegt X3: *“Samenwerken doen we heel veel. We werken samen met Mamana, Domiliana, de SSVA en Titane. Daar waar het mogelijk is, werken we samen.”* Ook zegt X3: *“We zoeken elkaar eigenlijk heel vaak op om te kijken of we iets samen kunnen doen en als we iets samen kunnen doen waar we voordeel bij kunnen hebben, dan doen we dat.”*

De bovenstaande quote geeft weliswaar de werkwijze van sommige van de onderzochte organisaties aan, maar toch zeker niet van alle. Zo zijn er ook zes organisaties die zich niet of nauwelijks bezighouden met samenwerkingsverbanden binnen Nederland. Als

zodanig kan dan ook worden geconcludeerd dat de onderzoeksgroep verdeeld is wanneer het gaat over samenwerken binnen Nederland: de ene helft ziet hier wel heil in en de andere helft houdt zich er niet mee bezig.

Afgezien van de vraag in hoeverre de onderzochte Molukse migrantenorganisaties samenwerken met andere organisaties in Nederland, moet hier ook worden genoemd in hoeverre ze samenwerken met de overheden van zowel Nederland als de Molukken. Hier kan echter kort over worden gedaan: afgezien van de SSVA en PAASAA is er bij geen enkele van de onderzochte organisaties sprake van samenwerking met een van deze twee overheden. De organisaties werken samen met elkaar, met NGO's, met mirror organizations of met enkele individuen op de Molukken, maar over het algemeen dus niet met de Nederlandse of Molukse overheid.

6.9) De resultaten tot nu toe

Er zijn grote onderlinge verschillen met betrekking tot de tot nu toe geboekte resultaten. Zo hebben sommige organisaties al relatief veel en ingrijpende resultaten geboekt, terwijl andere organisaties nog aan het opstarten zijn of er bewust voor hebben gekozen om heel kleinschalig te werk te gaan. Hierbij moet worden vermeld dat het in deze paragraaf alleen gaat om resultaten zoals de organisaties deze zelf hebben benoemd. Er is immers niet op de Molukken gemeten wat de resultaten zijn geweest. Er is in dit verband alleen gevraagd naar welke resultaten de onderzochte organisaties tot nu toe hebben geboekt. Het betreft hier dan ook de eigen perceptie van de onderzochte organisaties met betrekking tot de geboekte resultaten.

In dit verband is Titane één van de organisaties die al relatief veel resultaten heeft geboekt. Zij heeft sinds haar oprichting in 1998 een trackrecord van zo'n zeventig afgeronde projecten. Deze projecten variëren sterk qua onderwerp. Zo heeft Titane zich ingezet voor projecten op het gebied van noodhulp en interculturele dialogen gedurende de burgeroorlog, maar heeft zij ook reeds projecten afgerond met thema's als onderwijs, gezondheidszorg, schoon drinkwater en sanitatie, duurzame energievoorziening, visserij en landbouw etcetera (Titane, 2011).

Een tweede voorbeeld van een organisatie die al relatief veel resultaten heeft geboekt is Stichting Domiliana. Zij heeft sinds haar oprichting in 2008 al zo'n tweehonderd microkrediet projecten afgerond. Daarnaast is er ook een tiental kinderen dat dankzij de ondersteuning van Domiliana een opleiding heeft weten af te ronden en is er verder een aantal kleinere projecten afgerond. Bij het laatstgenoemde gaat het voornamelijk om het leveren van materiële zaken. Zo hebben ze bijvoorbeeld een school ondersteund met drie computers. Wat dit betreft is het van belang om te vermelden dat het een uitgangspunt van Domiliana is *“om alle goederen daar te kopen. Dit om de economie daar te stimuleren. We sturen niks van hier uit. Ook geen tweedehands spullen”* (X4).

Een organisatie die tot nog toe nog weinig concrete resultaten heeft geboekt doordat haar projecten nog niet zijn afgerond is Stichting Dekat di Hati. Zij zit nog in de beginfase en is druk bezig met het opstarten van microkrediet projecten en onderwijsondersteuning. Tot nu

toe heeft Dekat di Hati dan ook pas twee kleine projecten afgerond. Dit waren projecten die tussendoor kwamen en dan ook niet tot de hoofdactiviteiten van de stichting behoren. Dit betrof het leveren van computers voor een school op het eiland Saparua en het aanschaffen van de bouwmaterialen voor de bouw van een weeshuis.

Een ander voorbeeld van een organisatie die vooralsnog bescheiden resultaten heeft geboekt is Stichting BEA. Zij heeft de afgelopen jaren zes kinderen van het begin tot het einde van de basisschool begeleid. Deze stichting kiest er dan ook bewust voor om de verleende hulp kleinschalig te houden, zodat ze goed het overzicht kunnen behouden.

6.10) Terugkoppeling naar de typologie van Nijenhuis en Zoomers

Nu de belangrijkste kenmerken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten zijn besproken, kan er een terugkoppeling worden gemaakt naar de typologie van migrantenorganisaties van Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, pp. 15-21). Wat dit betreft kan worden gezegd dat tien van de dertien onderzochte organisaties het dichtst in de buurt komt van de zogeheten charitable organizations. Dit omdat de onderzochte organisaties zich voornamelijk richten op het ondernemen van fundraising activiteiten om projecten in het gebied van herkomst te financieren. Daarnaast bestaan alle onderzochte organisaties ook volledig uit vrijwilligers en ligt de focus van de ontwikkelingsprojecten vooral op sociale activiteiten.

Er zijn echter ook enige uitzonderingen op het bovenstaande. Zo zijn twee van de dertien onderzochte organisaties eerder hometown associations te noemen. Dit zijn PAASAA en Mheer voor Fako. PAASAA richt zich zowel op de mensen die afkomstig zijn van het dorp Ameth op het eiland Nusalaut, als op het verlenen van hulp aan de mensen die nog steeds in dit dorp wonen. Mheer voor Fako richt zich uitsluitend op het verlenen van hulp aan de mensen die in het dorp Fako op de Kei eilanden wonen.

Een andere en laatste uitzondering wordt gevormd door Titane. Titane komt namelijk het meest in de buurt van een development organization. Dit omdat Titane over een relatief groot budget beschikt en zij zich bezighoudt met vrij grootschalige ontwikkelingsprojecten. Daarnaast zijn ze ook met een relatief breed scala aan verschillende projecten tegelijkertijd bezig.

6.11) Conclusie

Doelstellingen en achterliggende gedachte van de ontwikkelingsgerichte activiteiten

De doelstellingen van de onderzochte organisaties hebben in het overgrote deel van de gevallen betrekking op thema's als armoedebestrijding, economische ontwikkeling, schoon drinkwater, medische zorg en vooral ook onderwijs. Naast deze doelstellingen is het de insteek van veel van de onderzochte organisaties om zich tevens te richten op het zelfredzaam maken van de Molukse bevolking en om, daarnaast, vraaggericht te werk te gaan.

Doelgroepen

Met de verleende hulp richten de onderzochte organisaties zich vooral op (school)kinderen, maar ook op jongeren, vrouwen, kansarme mensen en op mensen die uit een bepaald dorp of een bepaalde regio komen.

Aard van de hulpverlening

De hulp die wordt verleend bestaat vooral uit vrij eenvoudige projecten op het gebied van onderwijs, huizenbouw en constructie, microkredietverstrekking, medische zorg, watervoorziening en sanitair. Wat dit betreft staat dit rijtje in volgorde van belangrijkheid en is onderwijs dan ook de belangrijkste categorie. Verder hebben de ondernomen projecten een vrij constant karakter en is de meeste hulp ook structureel van aard.

Geografische spreiding

De ondernomen activiteiten concentreren zich sterk op het eiland Ambon en, zij het in mindere mate, op de nabijgelegen eilanden. Dit omdat deze regio het centrum van de Molukken is en tevens overzichtelijk en relatief goed bereikbaar is.

Samenwerkingsverbanden

Vrijwel alle onderzochte organisaties hebben een samenwerkingsverband met een organisatie op de Molukken. Deze samenwerking kan plaatsvinden met een plaatselijke NGO of met een mirror organization. Ook zijn er organisaties die samenwerken met een aantal vertrouwelijke individuen en in enkele gevallen met de Molukse overheid.

Voor al deze vormen van samenwerking is het in essentie zo dat de organisaties in Nederland zich bezighouden met de fondsenwerving, de monitoring en de uiteindelijke verantwoording van de projecten en dat de partnerorganisaties op de Molukken al het uitvoerende werk voor hun rekening nemen.

Wat betreft de samenwerkingverbanden die binnen Nederland worden aangegaan, werkt slechts iets meer dan de helft van de onderzochte organisaties samen met andere organisaties in Nederland. De andere helft houdt zich hier niet mee bezig. Ook houdt het overgrote deel van de organisaties zich niet bezig met het aangaan van samenwerkingsverbanden met de Nederlandse of Molukse overheid.

Resultaten tot nu toe

Voor wat betreft de tot nu toe geboekte resultaten zijn er grote onderlinge verschillen. Zo hebben sommige organisaties al relatief veel en ingrijpende resultaten geboekt, terwijl andere organisaties nog aan het opstarten zijn of er bewust voor hebben gekozen om kleinschalig te werk te gaan.

Terugkoppeling naar de typologie van Nijenhuis en Zoomers

Het overgrote deel van de onderzochte organisaties kan het beste worden gekwalificeerd als charitable organizations. Er zijn echter ook uitzonderingen. Zo zijn PAASAA en Mheer voor Fako eerder hometown associations en komt Titane het meest in de buurt van een development organization.

7. De factoren die de bijdrage van de onderzochte organisaties beïnvloeden

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de belangrijkste factoren die de bijdrage van de dertien onderzochte organisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst beïnvloeden. Wat dit betreft wordt er in het specifiek aandacht besteed aan succesfactoren en problemen. Allereerst worden de succesfactoren besproken, alvorens de belangrijkste problemen onder de loep worden genomen. Het is hierbij van belang om te vermelden dat het hier gaat om succesfactoren en problemen die door de geïnterviewden zelf naar voren zijn gebracht.

7.1) *De belangrijkste succesfactoren*

Er is een zeer breed scala aan succesfactoren dat door de onderzochte organisaties wordt genoemd. Desalniettemin zijn er wel enkele factoren die net iets vaker worden genoemd dan andere. Dit zijn de rol van de Molukse partner(s), de kleinschaligheid van de activiteiten en het hebben van een goed en enthousiasmerend bestuur. Wat dit betreft worden de positieve rol van de partner(s) zes keer genoemd en wordt de kleinschaligheid vijf keer als een succesfactor aangeduid. Het hebben van een goed en enthousiasmerend bestuur wordt drie keer als een succesfactor naar voren gebracht. Deze drie meest genoemde succesfactoren worden hieronder één voor één kort besproken. Daarna worden enkele in het oog springende succesfactoren benoemd die door één of twee organisaties zijn genoemd.

7.1.1) *De rol van de partner op de Molukken*

Met betrekking tot de eerstgenoemde succesfactor, de rol van de counterpart, mirror organization of de betrokken individuen waarmee wordt samengewerkt, wordt vooral de term betrouwbaarheid vaak genoemd. Deze term wordt in vier van de zes gevallen genoemd. Hierover zegt X4 bijvoorbeeld: *“Eén van de succesfactoren is de betrouwbaarheid van onze samenwerkingspartner.”* En X6 zegt als antwoord op de vraag wat de belangrijkste succesfactoren van zijn organisatie zijn: *“De goede samenwerking met onze counterpart. De betrouwbaarheid.”*

Los van de term betrouwbaarheid worden echter ook andere termen in verband gebracht met de partner(s) op de Molukken. Hierover zegt X1 bijvoorbeeld: *“Ook hebben we een partner die echt om de mensen geeft. Ze zijn erg toegewijd en kritisch. Dat is heel belangrijk. Ook de vasthoudendheid van de counterpart is van groot belang.”* Het moge duidelijk zijn dat de rol van de partner(s) op de Molukken dus op verschillende vlakken wordt gewaardeerd. Het spreekt voor zich dat deze succesfactor de bijdrage van de onderzochte organisaties in positieve zin beïnvloed, omdat het hebben van een betrouwbare partner de zekerheid geeft dat de aangeboden hulp ook daadwerkelijk tot wenselijke resultaten leidt. Dit zorgt ervoor dat de onderzochte organisaties zich blijven inzetten voor hun gebied van herkomst.

7.1.2) De kleinschaligheid van de activiteiten

Als gezegd hebben naast de rol van de partnerorganisatie ook vijf van de dertien onderzochte organisaties aangegeven dat ze het feit dat ze op kleinschalige wijze te werk gaan zien als een van de belangrijkste succesfactoren van hun organisatie. Dit omdat kleinschaligheid er voor zorgt dat het overzicht kan worden behouden. Hierover zegt X4: *“En een van de andere succesfactoren is ook de keuze voor kleinschaligheid. Om het overzichtelijk te houden. We kunnen wel veel, en we willen wel veel, maar je moet het wel beheersbaar houden.”* Ook X3 denkt daar zo over. Hij zegt hierover het volgende: *“Onze eigen club willen we echt zo klein mogelijk houden, zodat het geld wat daar komt, dat daar ook dingen mee gebeuren en dat er geen kosten weglopen.”* Zo wordt de kleinschaligheid van de verleende hulp dus gezien als een succesfactor. Dit omdat kleinschalige hulp als relatief goed te overzien en te beheersen wordt beschouwd.

7.1.3) De beschikking over een goed en enthousiasmerend bestuur

Ook het feit dat de onderzochte organisaties beschikken over een goed en enthousiasmerend bestuur, wordt door verschillende organisaties als een succesfactor beschouwd. Zo noemt Stichting Help de Molukken in Nood dit expliciet als een succesfactor en geven PAASAA en Stichting Tiga Batang Air impliciet aan dat er een belangrijke rol is weggelegd voor het bestuur. Met betrekking tot dit laatste punt zegt X7 bijvoorbeeld dat de belangrijkste succesfactor van zijn organisatie is *“dat we steeds weer in staat zijn geweest om de mensen te motiveren om hun steun te geven voor een bepaald project. (...) Wij zijn daarin geslaagd. Om die mensen steeds te motiveren en te mobiliseren. (...) Hierdoor zijn we in staat geweest om de projecten die we hebben lopen ook goed af te ronden.”* Met andere woorden, X7 geeft aan dat het bestuur er steeds weer in slaagt om haar leden te motiveren en dat dit doorslaggevend is voor het succes van de projecten. Ook X11 benoemt het belang van de enthousiasmerende rol van het bestuur. Hierover zegt hij: *“De mensen hier, de medewerkers en de leden, die moeten wel aan de bak natuurlijk. Als het geld niet binnenkomt dan is alles gedoemd om te mislukken. Je krijgt geen subsidie, dus je hebt geen zekerheid. Daarom moet je de vrijwilligers wel blijven enthousiasmeren.”*

7.1.4) Overige succesfactoren

Naast de drie bovengenoemde factoren van succes, is er als gezegd nog een heel scala aan minder vaak genoemde factoren die van invloed zijn op de bijdrage van de onderzochte organisaties. Deze zijn één of twee keer genoemd.

Een van de belangrijkste succesfactoren in deze categorie sluit aan bij de laatstgenoemde succesfactor die betrekking heeft op de aanwezigheid van een goed en enthousiasmerend bestuur. Het enthousiasme van de vrijwilligers hangt namelijk niet alleen samen met de enthousiasmerende kwaliteiten van het bestuur, maar is natuurlijk ook afhankelijk van de intrinsieke motivatie van de vrijwilligers zelf. Wat dit betreft geven de SSVA en Stichting Mheer voor Fako aan dat dit enthousiasme en de inzet van deze vrijwilligers een van de belangrijkste succesfactoren is.

Een andere succesfactor die meer dan eens wordt genoemd is het belang van samenwerken. Deze succesfactor wordt genoemd door Dekat di Hati en door Mamana. Dit is een in het oog springende succesfactor, omdat slechts de helft van de onderzochte organisaties zich überhaupt bezighoudt met het aangaan van samenwerkingsverbanden binnen Nederland. Desalniettemin is het wel degelijk een factor die de bijdrage van de onderzochte organisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst in positieve zin beïnvloed.

Een andere in het oog springende succesfactor is geduld. Volgens X3 is dit van essentieel belang. Dit omdat je niet te snel resultaten moet willen zien, omdat je je allereerst moet concentreren op een goede voorbereiding van je projecten. X3 zegt hierover: *“Controle, controle, controle, voordat je iets gaat doen. Dat is zo belangrijk, want dan zie je ook dat er echt iets gaat gebeuren.”* Volgens hem moet je dus geduld hebben en echt de tijd nemen om ervoor te zorgen dat je de controle hebt over alles wat er daar op de Molukken gebeurt. Want *“als je dat voor elkaar hebt, dan ben je een heel eind.”*

Een laatste set aan factoren die hier dienen te worden genoemd betreft het hebben van eigenschappen als doorzettingsvermogen en vasthoudendheid en strategieën als planmatig werken en het hebben van een lange termijnvisie. Daarnaast wordt ook het doen van gerichte uitgaven als een succesfactor gezien, evenals het hebben van betrouwbare donateurs. Over dit laatste zegt X4 bijvoorbeeld: *“Ook de betrouwbaarheid van de donateurs naar ons toe is een succesfactor. Zij steunen ons ieder jaar met hetzelfde bedrag. Dat is de vaste kern.”*

7.2) De belangrijkste problemen

Kijkend naar de belangrijkste problemen die de dertien onderzochte Molukse migrantenorganisaties ondervinden, valt het op dat er eigenlijk maar één probleem is dat echt vaak wordt genoemd. In essentie heeft dit probleem ermee te maken dat er een cultuurverschil is tussen Nederland en de Molukken en dat er daardoor verschillende ideeën zijn over hoe ontwikkelingswerk moet worden bedreven. Dit probleem wordt, zij het in verschillende bewoordingen, in totaal maar liefst zeven keer genoemd. Andere belangrijke problemen die weliswaar wat minder worden genoemd, maar hier toch moeten worden uitgelicht, zijn dat het moeilijk is om aan de benodigde financiën te komen en dat er corruptie is op de Molukken. Deze drie belangrijke problemen worden nu een voor een kort besproken. Als laatste is er dan nog de nodige aandacht voor enkele andere problemen die weliswaar maar één of twee keer worden genoemd, maar toch wel de moeite waard zijn om hier te vermelden.

7.2.1) Het cultuurverschil tussen Nederland en de Molukken

Zoals reeds is aangegeven zorgt het aanwezige cultuurverschil tussen Nederland en de Molukken ervoor dat er andere ideeën bestaan over hoe ontwikkelingsgerichte activiteiten moeten worden bedreven. Wat dit betreft is er bijvoorbeeld een cultureel bepaald verschil met betrekking tot het belang dat wordt gehecht aan de verantwoording van de ondernomen projecten. Waar de in Nederland gevestigde organisaties dit vaak van groot belang vinden, wordt er door de partner(s) op de Molukken vaak weinig aandacht besteed aan deze

verantwoording. Hierover zegt X10: *“Je werkt met een cultuur die helemaal niet gewend is om zich op papier te verantwoorden. Dat kan zoveel problemen geven. Voordat je een rapportage krijgt, nou dan mag je in je handen klappen als je het na een jaar krijgt. En daar zitten sponsors hier helemaal niet op te wachten. Die zeggen van: je kunt toch wel een rapportje opsturen. Maar dat is de cultuur niet.”* Ook zegt X10: *“Het tempo is ook gewoon een probleem. Als je iets hebt gedaan en je wilt dat terugkoppelen naar je achterban hier in Nederland, dan heb je gewoon een hele tijd niets om aan te geven wat je hebt gedaan. Want de verantwoording komt niet. Het komt gewoon niet. De stukken worden gewoon niet aangeleverd. Dat duurt veel te lang. Ja, je krijgt ze wel een keer, maar dan zijn we hier allang over aan de orde van de dag. Dan zeggen de mensen van: nou het werd onderhand tijd zeg.”* Dit specifieke cultuurgerelateerde probleem wordt echter niet alleen door X10 onderkend. Zo zegt X1 bijvoorbeeld ook dat het moeilijk is om zich te verantwoorden naar de sponsors toe, omdat de stukken vaak te laat worden aangeleverd en hij immers niet met halve informatie naar zijn donateur kan gaan. En X9 zegt hierover: *“Soms heb je informatie nodig om naar donateurs toe te vertellen hoe het gaat en dat krijg je dan eigenlijk niet genoeg van hun kant. Dat wordt gewoon niet gedaan.”*

Naast het feit dat er bij veel Molukse partners anders wordt gedacht over het belang van papieren verantwoording, heeft een ander cultuurverschil dat vaak wordt genoemd te maken met de efficiëntie van werken. De in Nederland gevestigde organisaties vinden, zoals in het citaat van X10 ook al werd aangegeven, dat het tempo en de manier van werken van de partner(s) op de Molukken een probleem is. Hierover zegt X1 bijvoorbeeld: *“Het kan allemaal sneller; effectiever.”* Ook X11 vindt de medewerking vaak te langzaam gaan. Voor de Molukkers daar is tijd *“net elastiek”*, beweert hij. Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat ze gewoon lange tijd niet reageren op een e-mail. Respondent X2 geeft hierbij aan dat hij wel binnen een paar dagen een antwoord verwacht als hij een e-mail stuurt, maar dat het vaak gewoon enkele weken duurt voordat zijn e-mail inderdaad beantwoord wordt. Het is hierbij belangrijk om te beseffen dat dit alles niet per se onwil is van de kant van de Molukse partners, maar dat het te maken heeft met een andere *“manier van werken. Die manier van werken kan je niet met die van ons vergelijken. Daar werken ze anders dan hier”* (X13).

Al met al kan er dus worden gezegd dat de partners op de Molukken niet zo stipt omgaan met papieren verantwoording waarvoor de in Nederland gevestigde organisaties uiteindelijk verantwoordelijk zijn en dat ze tevens niet zo effectief werken als hun Nederlandse collega's vaak zouden willen. Dit alles beïnvloedt de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkeling van de Molukken in negatieve zin.

7.2.2) Geldgebrek

Voor wat betreft het bijeen krijgen van de benodigde gelden, geven vier van de dertien onderzochte organisaties expliciet aan dat het moeilijk is om aan de gewenste financiën te komen. Zo zegt Titane bijvoorbeeld: *“De financiering is eigenlijk het grootste probleem.”* Ook al wordt Titane voor een groot deel gesteund door grote medefinancieringsorganisaties als Novib en Cordaid, ze moet nog altijd vrij veel geld zelf opbrengen. En dat blijkt telkens

weer moeilijk te zijn. In sommige gevallen hebben ze ook projecten niet kunnen uitvoeren omdat ze daar geen geld voor bijeen hadden weten te krijgen.

Dit laatste geldt ook voor de SSVA. Ook zij geeft aan dat het verkrijgen van de benodigde gelden een eeuwige strijd en een probleemgebied is en ook zij kunnen soms bepaalde projecten niet uitvoeren omdat daar simpelweg niet genoeg financiële middelen voor zijn. Zo willen ze eigenlijk ieder jaar een urologie team naar de Molukken sturen. Door geldgebrek lukt dit echter niet. Dat moet dan één keer per twee jaar en dan wordt in het tussenliggende jaar het plastisch chirurgie team uitgezonden. Zo moeten de onderzochte organisaties dus soms hun doelen bijstellen omdat de beperkte financiële middelen hier simpelweg om vragen.

Dit laatste is door de economische crisis die de wereld de laatste jaren in haar greep heeft een nog groter probleem geworden. Zo geeft Ortega bijvoorbeeld aan dat het sinds de crisis steeds moeilijker is geworden om voldoende geld op te halen. Ook krijgen ze minder geld van medefinancieringsorganisaties en moet er dus een groter deel van het budget worden opgehaald met evenementen en acties. Dit maakt het verkrijgen van de benodigde financiële middelen er niet gemakkelijker op.

7.2.3) *Corruptie*

Ook het feit dat er corruptie is op de Molukken wordt door drie van de dertien onderzochte organisaties gezien als een belangrijk probleem. Zo zegt X11 bijvoorbeeld over de problemen rondom de projecten van zijn organisatie: *“Er is veel corruptie daar, in Indonesie. Dat wordt met de paplepel ingegoten.”* En X11 staat hierin niet alleen. Ook X3 is van mening dat de aanwezige corruptie tot een van de belangrijkste problemen moet worden gerekend. Hij zegt hierover: *“Jan en alleman probeert er geld aan te verdienen in plaats van te realiseren wat je voor ogen hebt.”* Het moge duidelijk zijn dat de aanwezigheid van corruptie de effectiviteit van de verleende hulp kan ondergraven en dat dit om deze reden terecht als een beperkende factor wordt ervaren.

7.2.4) *Overige problemen*

Een van de minder genoemde maar toch interessante problemen heeft betrekking op het feit dat er in sommige gevallen een taalbarrière is tussen de onderzochte organisaties en hun partner(s) op de Molukken. Dit omdat niet elke Molukse Nederlander Bahasa Indonesia of één van de Molukse talen machtig is. Zo is de taal voor de SSVA een belangrijk probleem. Dit omdat zij door de aanwezige taalbarrière niet goed met de Ambonese overheid kunnen communiceren en hiervoor een Engelssprekende contactpersoon in de hand hebben moeten nemen. Dat maakt de samenwerking er uiteraard niet gemakkelijker op.

Een ander probleem dat wordt genoemd is het feit dat de afstand tot de Molukken zo groot is. Dit maakt het moeilijk om de gewenste controle te houden over de uit te voeren projecten. Hiervoor is het hebben van face to face contact namelijk van groot belang. Verder worden de ter beschikking gestelde gelden niet altijd besteed aan de zaken waar ze voor bedoeld zijn en is het een probleem dat de mensen op de Molukken door hun armoedige bestaan vaak gedwongen zijn om alleen aan de korte termijn te denken. Met betrekking tot dit

laatste zegt X10: “De mensen zitten daar toch ook op overleven. Wij zitten hier op planning. Op lange termijn planning. Als je eerst dit doet en dan dat doet, dan kom je er wel. Maar die mensen zeggen van, ja, maar mijn kinderen moeten wat te eten hebben vandaag.”

7.3) Conclusie

De succesfactoren

Er is een breed scala aan factoren die de werkzaamheden van de onderzochte organisaties op een positieve manier beïnvloeden. Desondanks zijn er wel enkele succesfactoren die net iets vaker worden genoemd dan andere. Dit betreft de rol van de Molukse partner(s), de kleinschaligheid van de activiteiten en het hebben van een goed en enthousiasmerend bestuur. Hiernaast worden ook de motivatie van de vrijwilligers op zich, het samenwerken met andere organisaties in Nederland, geduld, doorzettingsvermogen, vasthoudendheid, planmatig werken, het hebben van een lange termijnvisie, het doen van gerichte uitgaven en de betrouwbaarheid van donateurs genoemd als factoren die de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkeling van de Molukken positief beïnvloeden.

De problemen

Er is eigenlijk maar één probleem dat echt vaak wordt genoemd. Dit probleem heeft er mee te maken dat er een cultuurverschil is tussen Nederland en de Molukken en dat er daardoor verschillende ideeën zijn over hoe ontwikkelingswerk moet worden bedreven. Als gevolg van dit cultuurverschil gaan de partners op de Molukken vaak niet zo stipt om met papieren verantwoording en werken ze tevens niet zo effectief als hun in Nederland gevestigde collega's zouden willen. Andere problemen die weliswaar minder vaak worden genoemd, maar hier toch moeten worden vermeld zijn dat het vaak moeilijk is om aan de benodigde financiën te komen, dat er corruptie is, dat er soms een taalbarrière is, dat de afstand tot de Molukken te groot is om strikte controle te houden over de projecten, dat de ter beschikking gestelde gelden niet altijd worden besteed aan de zaken waar ze voor bedoeld zijn en dat de mensen op de Molukken door hun armoedige bestaan vaak gedwongen zijn om alleen aan de korte termijn te denken. Deze set aan factoren beïnvloedt de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkeling van de Molukken in negatieve zin.

8. Discussie en conclusie

In deze thesis is gezocht naar het antwoord op de volgende centrale vraag:

Op welke wijze zetten Molukse migrantenorganisaties in Nederland zich in om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst en welke factoren beïnvloeden deze bijdrage?

Om tot een bevredigend antwoord op de bovenstaande vraagstelling te komen, is er achtereenvolgens gekeken naar (1) de kenmerken van Molukse migrantenorganisaties in Nederland, (2) de kenmerken van hun ontwikkelingsgerichte activiteiten en (3) de factoren die de bijdrage van deze organisaties aan de ontwikkeling van het gebied van herkomst positief dan wel negatief beïnvloeden.

Voor wat betreft de kenmerken van de Molukse migrantenorganisaties blijkt dat ze gemiddeld gezien een bestuur van vijf personen hebben. Deze bevinding komt overeen met de resultaten van het onderzoek van Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, p.14). Verder blijkt dat deze besturen qua geslacht in de meeste gevallen gemengd zijn, dat ze voornamelijk bestaan uit tweede generatie migranten en dat de bestuursleden vaak relatief hoog opgeleid zijn. Dit laatste punt komt ook weer overeen met eerder onderzoek van Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, pp.15-16) en tevens met het onderzoek van Portes e.a. (2007, p.260). Verder blijkt dat de meeste organisaties zijn opgericht als reactie op de Molukse burgeroorlog die uitbrak in 1999. Daarnaast hebben de meeste organisaties geen leden maar wel de beschikking over vrijwilligers en heeft bijna de helft van de organisaties geen jaarbudget, omdat ze werken op projectbasis. Als laatste blijkt dat het houden van acties voor veel van de onderzochte organisaties van groot belang is voor hun fundraising activiteiten. Naast deze acties zijn er nog subsidies van de Nederlandse lokale overheid en/of medefinancieringsorganisaties, donaties, giften, fondsen en in enkele gevallen Rotary en Lions clubs waarmee er gelden worden binnengehaald.

Kijkend naar de kenmerken van de ondernomen activiteiten kan allereerst worden gezegd dat Molukse migrantenorganisaties in Nederland zich bezighouden met een vrij breed scala aan ontwikkelingsthema's. Hieronder vallen zaken als armoedebestrijding, economische ontwikkeling, schoon drinkwater, medische zorg en vooral ook onderwijs. Verder richten de onderzochte organisaties zich voornamelijk op het verlenen van hulp aan (school)kinderen, maar wordt er ook specifieke aandacht besteed aan jongeren, vrouwen, kansarme mensen en mensen die uit een bepaald dorp of een bepaalde regio komen. De doelstellingen en de doelgroepen van de hulp zijn dus vrij breed. De verleende hulp bestaat verder vooral uit vrij eenvoudige projecten op het gebied van onderwijs, huizenbouw en constructie, microkredietverstrekking, medische zorg, watervoorziening en sanitair. Wat dit betreft staat dit rijtje in volgorde van belangrijkheid en is onderwijs dan ook de belangrijkste categorie. Deze bevinding met betrekking tot de ondernomen activiteiten komt overeen met het onderzoek van Nijenhuis en Zoomers (nog niet verschenen, p.19). Ook zij vonden dat migrantenorganisaties in Nederland zich relatief vaak op onderwijs en medische zorg richten. Het gaat hierbij dan vooral om constructiewerkzaamheden in deze sectoren en om het

opsturen van goederen die in deze sectoren kunnen worden gebruikt. Dergelijke activiteiten worden ook ondernomen door de hier onderzochte organisaties. Verder is het hier nog van belang om te vermelden dat de meeste activiteiten een vrij constant karakter hebben en dat de geboden hulp in het overgrote deel van de gevallen structureel van aard is. Als laatste moet worden gezegd dat de ontwikkelingsgerichte activiteiten van de onderzochte organisaties zich over het algemeen concentreren op het eiland Ambon en de nabijgelegen eilanden. Dit omdat deze regio het centrum van de Molukken is en tevens overzichtelijk en relatief goed bereikbaar is.

Nu is aangegeven *wat* Molukse migrantenorganisaties precies doen, is het nog van belang om te vermelden *hoe* ze het dan doen. Wat dit betreft blijkt dat alle organisaties een partner op de Molukken hebben. Dit gegeven komt overeen met de bevindingen van Orozco en Rouse (2007) en van Heelsum (2004, p.28). Deze partner kan uit een plaatselijke NGO, een mirror organization, een aantal vertrouwelijke individuen of de Molukse overheid bestaan. Ongeacht het type partner is het in essentie zo dat de in Nederland gevestigde organisaties zich bezighouden met de fondsenwerving, de monitoring en de verantwoording van de projecten en dat de partnerorganisaties op de Molukken het uitvoerende werk voor hun rekening nemen. Mede hierdoor en door het bescheiden budget en de aard van de ondernomen activiteiten kan het overgrote deel van de onderzochte organisaties het beste worden gekwalificeerd als charitable organizations. Hierop zijn echter enkele uitzonderingen. Zo zijn PAASAA en Mheer voor Fako eerder hometown associations en komt Titane het dichtst in de buurt van een development organization. Als laatste moet hier dan nog worden vermeld dat slechts iets meer dan de helft van de onderzochte organisaties samenwerkt met andere organisaties in Nederland en dat slechts twee organisaties zich bezighouden met het aangaan van samenwerkingsverbanden met de Nederlandse of de Molukse overheid.

Wanneer er vervolgens wordt gekeken naar het antwoord op het tweede deel van de hoofdvraag, blijkt allereerst dat er verschillende factoren zijn die de verleende hulp van de onderzochte organisaties op een positieve manier beïnvloeden. Hierbij worden vooral de rol van de Molukse partner(s), de kleinschaligheid van de activiteiten en het hebben van een goed en enthousiasmerend bestuur als belangrijke succesfactoren gezien. Voor wat betreft de factoren die een negatieve invloed hebben op de bijdrage van de onderzochte organisaties, is vooral het als een probleem ervaren cultuurverschil van belang om hier te noemen. Dit omdat dit veruit het meest genoemde probleem is en omdat het tevens afwijkt van wat in de literatuur wordt gezien als één van de belangrijkste voordelen van migrantenorganisaties binnen de wereld van ontwikkelingswerk. Het feit dat migrantenorganisaties over het algemeen bekend zijn met de cultuur wordt in de literatuur namelijk gezien als een van haar belangrijkste voordelen ten opzichte van reguliere ontwikkelingsorganisaties (Meerts e.a., nog niet verschenen, p.1). In dit geval wijken de onderzochte Molukse migrantenorganisaties echter af. Zij lopen namelijk tegen lastige cultuurverschillen aan. Deze hebben te maken met een gebrek aan efficiëntie van werken en aan tijdige verantwoording van de bestede gelden. Voor wat betreft een andere belangrijke factor die de bijdrage van Molukse migrantenorganisaties in Nederland negatief beïnvloed, komt de literatuur echter wel weer overeen met de bevindingen in dit onderzoek. Net als van Heelsum (2004) gevonden heeft, is ook voor Molukse migrantenorganisaties geldgebrek een belangrijke beperkende factor. Verder is ook de aanwezigheid van corruptie een relatief vaak genoemd probleem en daarmee

een factor die de Nederlandse bijdrage aan de ontwikkeling van de Molukken negatief beïnvloedt.

Als laatste moet hier nog worden gezegd dat de indruk bestaat dat de onderzochte Molukse migrantenorganisaties een waardevolle bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de Molukken. Er wordt op verschillende essentiële terreinen hulp verleend en deze hulp is in het overgrote deel van de gevallen structureel van aard. Hoe groot de impact van de ondernomen ontwikkelingsgerichte activiteiten daadwerkelijk is, kan dit onderzoek echter niet vaststellen. Daarvoor zal er veldwerk moeten worden verricht op de Molukken. Dit is dan ook een belangrijke ingang voor vervolgonderzoek.

Literatuur

Beauchemin, C. en B. Schoumaker (2009), Are Migrant Associations Actors in Local Development? A National Event-History Analysis in Rural Burkina Faso. *World Development* 37, pp. 1897–1913.

Beets, G., C. Huisman, E. van Imhoff, S. Koesoebjono en E. Walhout (2002), De demografische geschiedenis van de Indische Nederlanders. Den Haag: Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut.

Boeije, H., H. 't Hart en J. Hox (2009), *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom Lemma uitgevers. Achtste druk.

Boyle, P., K. Halfacree en V. Robinson (1998), *Exploring Contemporary Migration*. Harlow: Pearson Education Limited

Bruyn, T. de, en J. Wets (2004), *Migrantentransfers als ontwikkelingsinstrument: Wat kan de overheid doen?* Leuven: Hoger instituut voor de arbeid.

Domiliana (2013), Welkom bij Stichting Domiliana. [online]. <http://www.domiliana.com/>. [Geraadpleegd 22 mei 2013].

Faist, T. (2007), Migrants as Transnational Development Agents: An Inquiry into the Newest Round of the Migration–Development Nexus. *Popul. Space Place* 14, pp. 21–42.

FORUM (2011), *Molukkers in Nederland*. Utrecht: FORUM.

Glick Schiller, N., L. Basch en C. Szanton Blanc (1995), From Immigrant to Transmigrant: Theorizing Transnational Migration. *Anthropological Quarterly* 68, pp. 48–63.

Haas, H. de (2005), International Migration, Remittances and Development: myths and facts. *Third World Quarterly* 26, pp. 1269–1284.

Haas, H. de, (2007), *Migration and Development: A Theoretical Perspective*. Bielefeld: COMCAD.

Habiboe, R. (2003), *Golven van geweld: Het conflict in de Molukken, 1999-2002*. [online]. <http://www.christenhistorici.nl/content/20021488/Golven%20van%20geweld>. [Geraadpleegd 8 juni 2013].

Haspers, R. (2009), *Afwijkend hetzelfde: Identiteitsbeleving van Molukkers woonachtig in en buiten een Molukse wijk*. Rotterdam: Erasmus Universiteit Rotterdam.

Heelsum, A. van, (2004), *Migrantenorganisaties in Nederland*. Utrecht: FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling.

Heelsum, A. van, (2004b), *Moluccan organisations in the Netherlands*. [online]. <https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Favanheelsum.socsci.uva.nl%2Fmolukkers.xls&ei=BNa9UdrfJsHmPMnHgcAH&usg=AFQjCNG0Y3rDMi69mCLk-7A6ZIZt0IY1RQ&sig2=fXVAhDA--eydaPSRdcd23Q&bvm=bv.47883778,d.ZWU&cad=rjt>. [Geraadpleegd 24 januari 2013].

Heilmann, C. (2006), *Remittances and the migration-development nexus: Challenges for the sustainable governance of migration*. *Ecological Economics* 59, pp. 231–236.

Hollifield, J.F., P.M. Orrenius en T. Osang (2006), *Migration, Trade and Development: Proceedings of the 2006 Conference on Migration, Trade and Development*. Dallas: Federal Reserve Bank of Dallas.

International Organization for Migration (2003), *The Migration-Development Nexus*. Geneve: International Organization for Migration.

Jansen, J. (2006), *Bepaalde huisvesting: Een geschiedenis van opvang en huisvesting van immigranten in Nederland, 1945-1995*. Leiden: Universiteit Leiden.

Kinsbergen, S. en L. Schulpen (2010), *The Anatomy of the Private Initiative: The results of five years of research into private initiatives in the field of development cooperation*. Nijmegen: Centre for International Development Issues Nijmegen.

Klinken, G. van, (2009), *Etnisch geweld op Ambon*. In: W. Berenschot en H. Schijf, *Etnisch geweld: Groepsconflict in de schaduw van de staat*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Lee, N. van der, (2006), *Het overheidsbeleid en de Molukse acties, 1970-1978*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Mack, N., C. Woodsong, K.M. MacQueen, G. Guest en E. Namey (2005), *Qualitative Research Methods: A Data Collector's Field Guide*. Research Triangle Park: Family Health International.

Meerts, A., G. Nijenhuis en A. Zoomers (nog niet verschenen), *Transnational activities of migrant organizations in the Netherlands and political participation: the case of the Surinamese organizations*. Nog niet gepubliceerd.

Moya, J.C. (2005), *Immigrants and Associations: A Global and Historical Perspective*. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 31, pp. 833–864.

Nijenhuis, G. and A. Zoomers (nog niet verschenen), Transnational activities of immigrant organizations in the Netherlands: Do Ghanaian, Moroccan and Surinamese diaspora organizations enhance development? Nog niet gepubliceerd.

Nyberg-Sørensen, N., N. van Hear en P. Engberg-Pedersen (2002), The Migration-Development Nexus Evidence and Policy Options State-of-the-Art Overview. *International Migration* 40, pp. 3–47.

Orozco, M. en R. Rouse (2007), Migrant Hometown Associations and Opportunities for Development: A Global Perspective. [online].
<http://www.migrationinformation.org/feature/display.cfm?ID=579>. [Geraadpleegd 12 juni 2013].

Orozco, M. (2003), Hometown Associations and their Present and Future Partnerships: New Development Opportunities? Washington D.C.: U.S. Agency for International Development.

Ouweneel, M. (2011), Het belang van de Molukse wijk in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Portes, A., C. Escobar en A. W. Radford (2007), Immigrant Transnational Organizations and Development: A Comparative Study. *IMR* 41, pp. 242–281.

Portes, A. en M. Zhou (2012), Transnationalism and Development: Mexican and Chinese Immigrant Organizations in the United States. *Population and Development Review* 38, pp. 191–220.

Rabandán, L.E., G. Rivera-Salgado en R. Rodriguez (2011), Is More Necessarily Better? Leadership and Organizational Development of Migrant Hometown Associations in Los Angeles, California. *Migraciones Internacionales* 6, pp. 41-73.

Schrover, M. en F. Vermeulen (2005), Immigrant Organisations. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 31, pp. 823–832.

Smeets, H. en F. Steijlen (2006), In Nederland gebleven. De geschiedenis van Molukkers 1951 – 2006. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.

Titane (2011), Track Record Kleinschalige Projecten Titane. Utrecht: Titane.

Trappenburg, M. (2003), Had het anders gekund? Over het Nederlandse integratiebeleid. [online].
<http://igitur-archive.library.uu.nl/USBO/2010-0107-200128/had%20het%20anders%20gekund.pdf>. [Geraadpleegd 6 februari 2013].

United Nations Development Programme (2013), About Human Development. [online].
<http://hdr.undp.org/en/humandev/>. [Geraadpleegd 7 juni 2013].

Universiteit Leiden (2013), Gesplitst semi-gestructureerd interview. [online]. <http://www.leidenuniv.nl/fsw/psychologielexicon/index.php3-m=264&c=266.htm>. [Geraadpleegd 10 maart 2013].

Vertovec, S. (1999), Conceiving and researching transnationalism. *Ethnic and Racial Studies* 22, pp. 447–462.

Vijfeeuwenmigratie (2013), Molukkers. [online]. <http://www.vijfeeuwenmigratie.nl/sites/default/files/bronnen/Deel%20I%20Molukkers.pdf>. [Geraadpleegd 10 februari 2013].

Afbeeldingen

Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers (1998), De Molukken. http://www.gahetna.nl/sites/default/files/afbeeldingen/namenlijsten/molukken_groot.gif. [Geraadpleegd 19 juni 2013].

Tiga Batang Air (2013), Logeerhuis in Sanahu. <https://skydrive.live.com/?cid=9b10ee4d74fc64a2&id=9B10EE4D74FC64A2%21272&ref=1&sff=1#cid=9B10EE4D74FC64A2&id=9B10EE4D74FC64A2%21292>. [Geraadpleegd 16 juni 2013].

Bijlage 1: Reflectie op het onderzoeksproces

Aangezien dit onderzoek onderdeel is van de bacheloropleiding Sociale Geografie en Planologie is het nuttig om kort stil te staan bij wat ik van het schrijven van deze thesis heb geleerd en wat er nog beter had gekund. Het schrijven van deze thesis is immers een leertraject geweest en daarom is het nuttig om te reflecteren op het proces en de gemaakte keuzes. Wat betreft dit laatste gaat het hier niet om de keuzes met betrekking tot de methodologie, want deze zijn immers al in hoofdstuk vier aan de orde gekomen. Het gaat hier om een toelichting op keuzes van algemenere aard en om een evaluatie van wat er goed ging en wat beter had gekund.

Voor wat betreft de gemaakte keuzes is eigenlijk alleen de keuze voor het onderzoeken van de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties er één die echt moet worden toegelicht. Wat dit betreft kan worden gezegd dat ontwikkelingsvraagstukken altijd mijn interessegebied zijn geweest. Ik wilde mijn thesis dan ook in ieder geval schrijven over een onderwerp dat hiermee te maken had. Gery Nijenhuis kwam toen vervolgens met het voorstel om de thesis over de ontwikkelingsgerichte activiteiten van Molukse migrantenorganisaties te schrijven en dit sprak mij erg aan. Vooral ook omdat het onderwerp deels overlapte met haar eigen onderzoek en mijn thesis hierdoor mogelijkwjs onderdeel kon gaan uitmaken van een groter geheel.

Voor wat betreft de evaluatie van wat er goed ging en wat beter had gekund, kan allereerst worden gezegd dat de planning erg goed is verlopen. Dit blijkt ook uit het feit dat de thesis een week voor de uiterste inleverdatum al helemaal af was. Dit kwam mede doordat er al vroeg was begonnen met de literatuurstudie en het houden van de interviews. Een nadeel van dit laatste was echter dat de er tijdens de interviews ook enkele vragen zijn gesteld die achteraf minder relevant bleken te zijn. Op zich is dit natuurlijk geen probleem, maar het zou toch beter zijn als de afgenomen interviews volledig hadden kunnen worden gebruikt. Een ander leerpunt heeft betrekking op het doorvragen tijdens de interviews. Dit heb ik zeker niet nagelaten, maar soms had er misschien toch nóg meer informatie kunnen worden verkregen. Dat is een leerpunt voor de volgende keer dat ik mij met interviews bezig zal houden. Verder ging de samenwerking met Gery Nijenhuis erg goed. Ik heb regelmatig met haar gesproken en heb veel aan haar feedback gehad. Ik heb ernaar gestreefd haar opmerkingen waar mogelijk meteen te verwerken in mijn stukken en ben hier mijns inziens naar behoren in geslaagd. Al met al is het schrijven van deze thesis dan ook een leuk, uitdagend en waardevol leerproces voor mij geweest.

Bijlage 2: Lijst van contactpersonen

1. Biaya Edukasi Anak Anak (BEA): A. Singadji
2. Dekat die Hati: C. Verhage
3. Domiliana: W. Latupeirissa
4. Help de Molukken in Nood (HMIN): Y. Patty
5. Mamana: M. Tomatala
6. Mheer voor Fako: J. Mergelsberg
7. Ortega: C. Heatubun
8. PAASAA: W. Mairuhu
9. Rahan Yam-tel: E. Hurulean
10. Samenwerkingsverband Vlissingen – Ambon (SVVA): B. Latuheru
11. Tiga Batang Air: T. Siahaya
12. Titane: F. Palyama
13. Vrouwen voor Vrede op de Molukken (VvVM): S. Pattisahusiwa

Bijlage 3: De interviewvragen

Persoonlijke gegevens van de respondent

- Wat is uw leeftijd?
- Wat is uw hoogst genoten opleiding?
- Sinds wanneer bent u betrokken bij deze organisatie?
- Sinds wanneer zit u in het bestuur van deze organisatie?

Algemene gegevens over de organisatie

- Wanneer is uw organisatie opgericht?
- Wat was de aanleiding om de organisatie op te richten?
- Hoeveel leden heeft het bestuur van uw organisatie?
- Wat is het geslacht van de afzonderlijke leden van het bestuur van uw organisatie?
- Wat is de leeftijd van de afzonderlijke leden van het bestuur van uw organisatie?
- Wat is de hoogst genoten opleiding van de afzonderlijke leden van het bestuur van uw organisatie?
- Hoeveel leden telt uw organisatie (zowel actieve leden als minder actieve leden)?
- Wat is het aandeel van de derde generatie migranten in uw organisatie?
- Wat is het jaarbudget van uw organisatie?
- Hoe komt u aan uw financiële middelen?
- Krijgt uw organisatie ook subsidie?
- Zo ja, van welke bron/bronnen komt deze subsidie?

De ondernomen activiteiten

- Wat is de hoofddoelstelling van uw organisatie?
- Heeft uw organisatie verder nog subdoelstellingen?
- Wat is/zijn de doelgroep(en) van uw organisatie?
- Welke activiteiten onderneemt uw organisatie precies?
- Waarom onderneemt u juist deze activiteiten?
- Wat zijn de prioriteiten die uw organisatie stelt met betrekking tot de ondernomen activiteiten?
- Waarom stelt u juist deze prioriteiten?
- Hebben er in de loop der tijd veranderingen plaatsgevonden in de ondernomen activiteiten?
- Zo ja, waarom hebben deze veranderingen plaatsgevonden?
- In welk jaar zijn deze activiteiten begonnen?
- Waar op de Molukken vinden/vonden deze activiteiten plaats?
- Waarom precies daar?
- Zijn er al projecten op de Molukken afgerond of bijna afgerond?
- Wat zijn de resultaten van de activiteiten tot nu toe geweest?

- Ondernemen jullie behalve op de Molukken ook activiteiten in Nederland?
- Zo ja, wat voor een activiteiten zijn dit?

De vorm van de ondernomen activiteiten

- Werken jullie samen met andere organisaties in Nederland?
- Werken jullie samen met andere organisaties op de Molukken?
- Zo ja, met wie werken jullie precies samen en wat voor soort organisatie(s) is/zijn dit?
- Hoe regelmatig heeft uw organisatie contact met deze partnerorganisatie(s)?
- Hoe verloopt de samenwerking met deze partnerorganisatie(s)?
- Heeft uw organisatie bepaalde projecten of programma's ontwikkeld samen met deze partnerorganisatie(s)? Zo ja, wat voor soort project is/was dit?
- Hoe regelmatig heeft uw organisatie lopende projecten? Met andere woorden: zou u de door uw organisatie geboden hulp als structureel of incidenteel omschrijven?
- Hoe is de relatie met de overheid in Nederland?
- Hoe is de relatie met de overheid op de Molukken?
- Is er sprake van samenwerking met deze overheden of juist niet?

Succesfactoren en problemen

- Wat zijn de belangrijkste succesfactoren van de door uw organisatie ondernomen activiteiten? Met andere woorden: welke factoren zorgen ervoor dat uw organisatie haar doelen zo goed mogelijk kan verwezenlijken?
- Wat zijn de belangrijkste problemen die de organisatie ondervindt?